

BUITEN

9^e JAARGANG N°. 20.

ZATERDAG 15 MEI 1915.

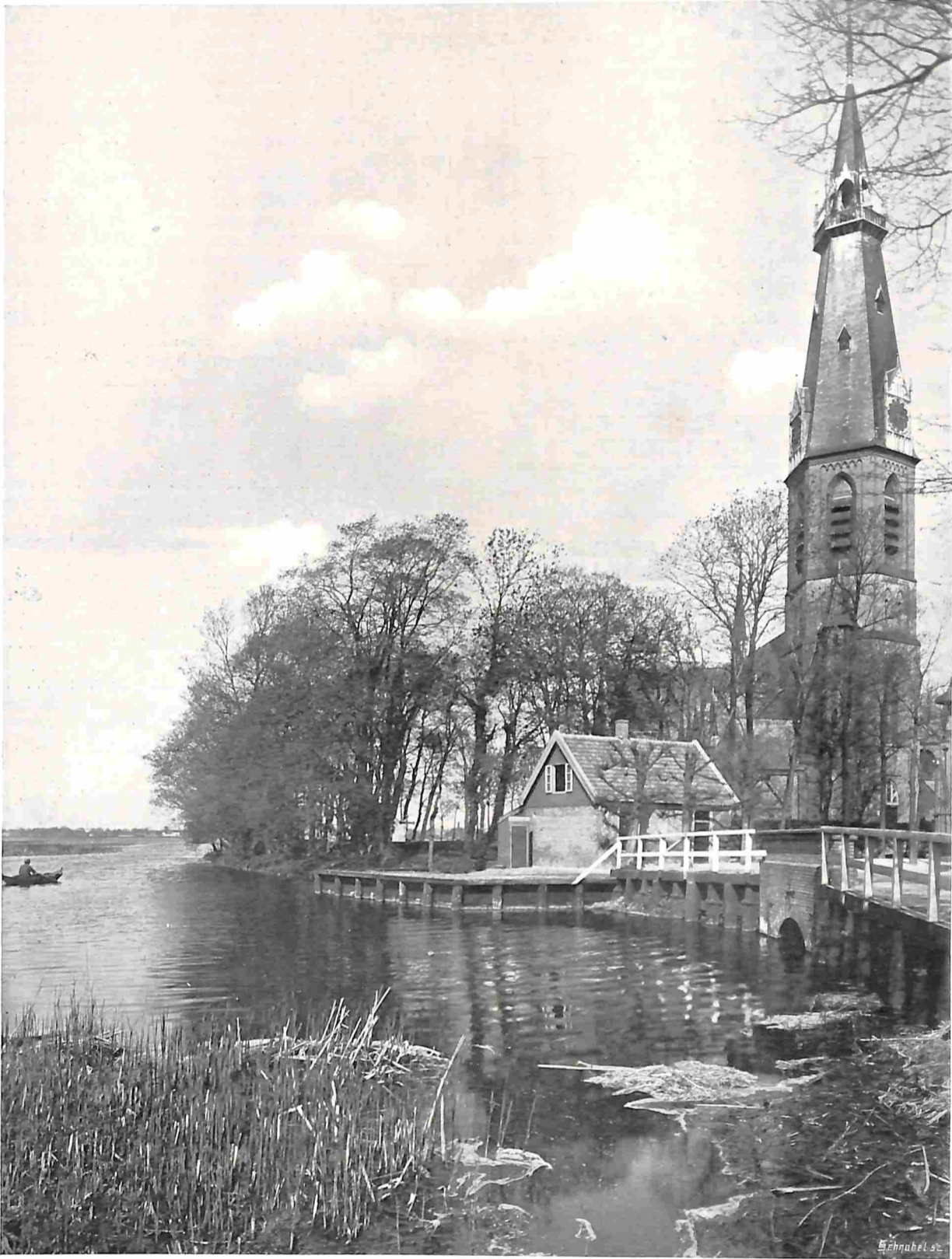

Foto C. Steenbergh.

AAN DE NIEUWE SPOORLIJN AMSTERDAM—AALSMEER.
DE KERK TE BOVENKERK AAN „DE POEL”. IN DE VERTE AMSTELVEEN.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES

INHOUD:

EEN BROEDERDIENST UIT 1815, DOOR M. C. KOOIJ—	
VAN ZEGGELEN (3)	BLZ. 230
RUSSISCHE SOLDATEN, DOOR G.	„ 231
KIEL, DE GROOTSTE DUITSCHE OORLOGSHAVEN, DOOR	
G. WIJGMANS, GEÏLLUSTREERD	„ 232
HERDERSHONDEN, DOOR DR DUVAL VERWEY, GEÏLL. BLZ. 233—234	
HET EERSTE VERDRIET (UIT HET DUITSCHE)	BLZ. 234
PRUNUS PISSARDII, DOOR J. C. MUIJEN, GEÏLLUSTR.	„ 235
MORELLEN, DOOR J. C. MUIJEN, GEÏLLUSTREERD. BLZ. 225—227	
IN 'T LAGE LAND AAN DE ZUIDERZEE, DOOR H. E.	
KUYLMAN.	BLZ. 236
ONZE BELGISCHE VLUCHTELINGEN, DOOR N. I. C. S.,	
GEÏLLUSTREERD.	BLZ. 238—239
EEN AANVAL EN EEN ONTZET VAN DUINKERKEN, DOOR	
S. VAN PRAAG	BLZ. 239
PER SPOOR VAN AMSTERDAM NAAR AALSMEER, DOOR S.,	
GEÏLLUSTREERD.	BLZ. 229, 239—240
VOORJAARS-NACHT, (GEDICHT), DOOR JAN J. ZELDENTHUIS	BLZ. 240

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

De uitgevers verzoeken beleefdelyk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een avertereeder doet.

EEN BROEDERDIENST UIT 1815.

DOOR

(3) M. C. KOOIJ—VAN ZEGGELEN.

EIGENLIJK was ik dien avond nog niet op de hoogte van de geldzaken, maar toen we aan tafel nog na bleven praten, leerde ik ze kennen. Ik zeide Wouter, dat ik Marion lief had en dadelijk had hij bezwaren, dezelfde bezwaren als u. Natuurlijk weerlegde ik die, maar Wouter ging tegen me in. We werden heftig allebei. Ik heb misschien doorgeslagen! Ik weet 't niet meer precies, maar opeens hoorde ik Wouter koud en koel zeggen, dat ik 't zelf moest weten, dat hij er zich niets van zou aantrekken, als Marion en ik armoede tegemoet gingen. Ik begreep dat woord „armoede” niet, ik dacht dat m'n beurs minstens even ruim voorzien was als die van Wouter, u weet dat ik 't stuk van de erflating nog niet geteekend had dien dag. . . . ik wist dus niet dat het zoo'n klein kapitaaltje was. . . . toen zei hij 't wel, dat ik alles van hem had, dat ik op zijn beurs had geleefd, gestudeerd, gereisd had. . . . dat ik alles aan hem te danken had en ik dus geen meisje zonder geld vragen kon — en dat ik voor zoo'n huwelijk niet op zijn steun hoefde te rekenen. Toen heb ik hem gezegd, dat ik geen cent meer van hem wilde hebben, dat ik 't geld dat ik gehad had, vervloekte en dat ik Marion zelf zou verdienen. . . . ja dat heb ik alles gezegd, Tante Abet. . . . Nu, nu geloof ik 't zelf soms niet dat wij, Wouter en ik, zoo tegenover elkaar konden staan, maar ik was m'n hoofd kwijt — het was alles opeens zoo'n slag. Dien nacht, dien nacht ben ik opgebleven, ik was ellendig. . . . en 's morgens, toen ik u naar beneden hoorde komen, stond ik klaar om weg te gaan. Ik heb Marion's portretje van uw kamer genomen en daarna was ik in een oogenblik de deur uit. Mijn brieven aan u hebt u natuurlijk wel gevonden. Zoo is 't gegaan. Ik ben weggebleven zoolang ik kon. . . . maar nu was 't een jaar geleden. . . . ik kon niet meer. Ik kom niet terug, tante Abet, omdat ik 't arm heb en ploeteren moet, o neen, dat is alles niets, vooral als ik denk aan Marion, maar ik smachtte naar al het oude, fijne, naar de herinnering, die hier in huis is. Al is het mijn huis niet, 't is toch de plek die ik van kind af gekend heb. . . . waar moeder geleefd heeft, waar ik aan 'r knieën zat. . . . ik voel het als mijn huis. . . . Ik verlangde zoo naar u en Wouter en Meneer Delius, naar alles van hier. . . . ik las in de krant van Wouter's werk, 't vooruitzicht van zijn benoeming als secretaris van Van Maanen. . . . ik kon 't niet meer uithouden”.

„Gelukkig dat je het niet meer kon uithouden, jongen”, zei Juffrouw Anne-Bet, „gelukkig voor jou en voor hem. Hij heeft je zoo noodig”.

„'t Was niet de luxe”, ging René voort, „niet al het materiële

dat ik opeens miste. Tante Abet. . . . ik heb op al die armzalige huurkamertjes wel geleerd, me tevreden te stellen met slecht eten en kijdende hospita's, zelfs wel met onzindelijkheid. . . . maar ik kon niet tegen de eenzaamheid, tegen de onhuishelijkheid. . . . O jullie hebt me allemaal bedorven, Tante Abet, u en Wouter en Meneer Delius. Ik geloof achteraf”, en hier glimlachte René en streek z'n haar weg, „dat ik me zoo'n beetje als 'n prins heb gevoeld vroeger, waar alles om heen draaide. Ik hield van droomen en alleen zijn, jawel, maar met het weten van liefde en vriendschap om me heen; toen de werkelijke eenzaamheid kwam, was ik 'n arme stumper. . . .”

„Dien we weer gauw op zullen vroolijken”, zeide Juffrouw Anne-Bet. „Dat materiële goed zullen we je toch maar eerst voorzetten. . . . En deugdelijk kalfsrib zal je goed doen. . . . hé dominé in spé?”

„U denkt dat ik honger heb gehad? ja? zie ik er zoo uit? Nu, ik heb honger gehad, naar allen hier, naar uw wit mutsje, naar de lange lijzen in het blauwe kastje, naar de silhouettes aan den muur, naar de gobelins uit de kamer hiernaast. . . . 't is waar, ik heb gedroomd van de valkenjacht, 't was of ik de steeken zag op het gezicht van de mooie dame op het witte paard, u weet wel, die ik als kind „de Prinses Dalanda” noemde? rechts van den schoorsteen. . . . ja, ik heb honger gehad”.

„Maar in ernst, René, moet je niet eerst wat gebruiken na zoo'n langen reis, hoe laat ging je weg. . . . je komt immers uit Amsterdam?”

„'t Is nu Amsterdam, ja Tante Abet. Wel, de postwagen ging precies om tien uur van de Leidsche poort. . . .”

„En 't is nu bijna twee uur,” zei Juffrouw Anne-Bet, „dan zullen we gauw wat laten klaar zetten.”

Maar René hield haar bij de deur tegen, met beide handen op 'r schouders vleide hij: „Eerst iets anders, Tante Abet. . . . waar is Marion?”

„Niet hier, René. . . . ze is uit logeren. . . .”

„Wat doet ze? Schildert ze nog waaiers? Declameert ze nog?”

„Natuurlijk. Ze heeft met haar declamatie vooral veel succes. . . . oh, 't is een deugdelijk lief kind. . . . René, zeg nu eens eerlijk. . . .”

„Wat Tante Abet? Ik ben immers altijd eerlijk tegenover u?”

„Ja jongen, dat is waar. . . . ik hoop dat je 't bent gebleven. Weet Marion iets?”

René keek haar in de oogen. „Neen, tenminste, ik heb haar nooit iets gezegd en dat is 't juist, weet u, dat maakt me ongerust. Vroeger heb ik geloofd, dat ze van me hield, maar nu vergeet ze me misschien, ik ben zoo lang weg geweest. . . .”

„Ziet u, als dat waar is”, ging hij opeens moedeloos voort, „dan, dan is al dat verdriet. . . .”

„Voor niets geweest, wil je zeggen? Neen, René dat is 't nooit. Moet ik nu gaan preeken voor jou? God beschikt alles ten beste, jongen, als Marion en jij voor elkaar bestemd zijn, dan krijg je elkaar ook, maar is dat niet het geval dan. . . . sst, daar zie ik Meneer Delius aankomen. . . . neen, neen René, ga hem niet open doen. Hij zou 't besterven van schrik. . . . ik zal gaan”.

Zoo was René dus een oogenblik alleen in de kamer. 't Leek hem een droom, weer hier te zijn, een vaak gedroomde droom. Nu herleefde alles in werkelijkheid voor hem. De breede schoorsteenmantel in al zijn deftigheid met de hooge gebeeldhouwde spiegel daarboven, de portretten van vader en zijn eerste vrouw aan weerskanten daarover, voornamer dan de in een krans opgehangen kleine silhouettes boven de sofa, de portretjes van Ooms en Tantes, die bijna onbekend waren, van vader en zijn eigen moeder, van Wouter als jongen en van hemzelf als klein kind met een mutsje op. . . . de groote boekenkast met al de bruine, roode en gouden bandjes van een luxe bibliotheek, daartegenover en boven de deur het „de Witje”, zwevende engeltjes die bloemen strooiden. . . . Daar hoorde hij de stem van Mijnheer Delius! Nu zou Tante Abet hem wel voorbereid hebben. René deed de deur open. . . . vóór hem in de witte vestibule stond de ineengedoken oude figuur van zijn gouverneur, 't witte staartpruikje boven de kleine scherpe oogen, de bevende handen toegestoken uit de lange donker groene rok.

„René! René!”

Geen woord kon René uiten. Beide handen vatte hij. O, hoe had hij alle liefde van huis toch zoo lang kunnen versmaden!

Juffrouw Anne-Bet liet hen alleen. Daarna gingen ze de voorkamer in. Mijnheer Delius tastte in zijn zak, haalde zijn snuifdoos uit, nam een prise, borg de doos weer op zijn plaats, veegde zijn oogen af met een zakdoek uit een andere zak, veegde toen zijn bril af, die weer uit een andere zak kwam, zeide eindelijk weer. . . . „René. . . . René! Jongen, jongen. . . .!” en René, tot in 't diepst zijner ziel ontroerd, wist niet wat te zeggen, maar bedacht op eens, hij had immers een verrassing bij zich voor Mr. Delius; 't was een uitkomst!

„Mijnheer Delius, wacht even, ik heb iets meegebracht”.

Waar had François zijn reiszak gelaten? O ja, boven op de achterkamer. Even aarzelde hij. Nu zou hij al het oude bekende leuning, die zoo statig omhoog kronkelde, was nu vóór hem. Hij legde zijn hand op het koele gladde hout en moest toen even als vroeger naar boven zien recht door de zich aldoor links wendende spiraalvormige leuning, waar de lichtvallen van twee verdiepingen in breede zijden bundels door hem gleden. Zou hij even op de laatste trede van het eerste portaal gaan zitten? Hoe dikwijls had hij dat gedaan als kleine jongen en dan maar gekeken,

gekeken naar dat vreemd goudwarme licht over de trap; soms had hij gedroomd dat er gestalten door heen zweefden... engelen met witte vleugels... en als dan de groote gangklok beneden sloeg, was dat de verre klank van een koperen bazuin... wist hij nog wel?! Een golf van warmte steeg op naar zijn hoofd... O! hij was weer thuis, thuis! Hier was de mooie lichte bovengang met de schaduw der witte deuren, daar in 't midden over de trap de oude kast van zwart ebbenhout, waarop de blauwe pullen stonden, en daar aan het eind, naast het hooge gangraam, waardoor je de takken van de kastanjeboomen in den tuin zag, daar was de deur van Moeder's kamer, de kamer, die hij later gekregen had.

Hij legde zijn hand op de knop en deed langzaam de deur open, alsof daar achter iets was, dat slapen niet wakker gemaakt mocht worden.

Door de opgeschoven ramen kwam de volle lentelucht naar binnen. De neteldoeksche gordijnen woeien effekens op en gleden weer neer toen hij de deur achter zich sloot. Daar was het oude goudkleurige behang, de ronde mahoniehouten tafel, het zware kabinet met de koperen sloten en achter, meer in de schaduw, rees het hooge ledikant met den kleinen ronden hemel, waarvan het groene saaije gordijn in soepele plooiën neerhing en daar, daar bij het raam Moeder's stoel... Even bleef René staan... daar had ze altijd gezeten, de kleine tengere vrouw in haar bruin zijden semaar, 't witte kanten kapje op het overvloedige blonde haar, waaronder het smalle gezichtje zoo fijn leek als een camé... haar lichte shawl gleed af over de leuning, haar blanke hand was op 't donkere bijbeltje... Och, wat droomde hij! Meneer Delius wachtte immers beneden! Vluggen, waar was de reiszak? Ah, daar op de consóle. René keek in den spiegel, terwijl hij de tasch los snoerde. Hij had zich wel eens even mogen opknappen na de stoffige reis van Amsterdam; toch maar eerst de verrassing brengen... hier was 't boek, 't rook waarachtig naar den antiquair!

Vluggen dan hij gegaan was, was René weer beneden. Meneer Delius stond bij den haard, die nog brandde, al was de maand Maart bijzonder zacht. De vlammetjes wierpen reflexen op zijne witte kousen en glimmende schoengespen.

„Daar, wat zegt u?” vroeg René en hield hem het boekje voor.

„Een... een Donatus! *de* Donatus...” stotterde Delius. Zijn bril gleed op de punt van zijn neus en met de bloote knippende oogen onderzocht hij 't geel geworden boekje — een Donatus, in Holland gedrukt en uitgegeven... 1614... en dan schoof hij z'n bril weer op. Keek René aan, greep z'n hand... „Jongen, jongen, dat je eindelijk terug gekomen bent... wat zal Wouter zeggen?... die Donatus... voor mij!... waar heb je 'm gevonden?”

„Dat raadt u nooit, bij een antiquairtje in Amersfoort”.

„Zoo, zoo”, maar 't was onzeker of de oude man luisterde. Zijn vreugde was ook zoo groot, dat z'n jongen terug was! daar kwamen de tranen weer en de bril werd verschoven, de zakdoek uitgehaald, en de oogen afgeveegd, toen de snuifdoos, om 'n prise te nemen. „Jij ook een, jongen? O neen je snuift niet! dat je er nu weer bent! wat zal Wouter wel zeggen!... die Donatus, ja, ja 't is de echte, hoor, kijk de kapitalen, wat een mooi begin en hier onderaan de uitgever... 't is echt, echt...” zacht ritselden de oude bladen tusschen Delius' spitse vingertoppen.

Daar opeens viel de klopper.

„Niet gaan jij,” kwam Delius, hij hield René terug door de hand op zijn arm te leggen... 't is Wouter... ik zal 't hem zeggen, anders schrikt hij... daar komt François al”. Driftig dribbelde het oude heertje naar de deur. René hoorde hen in de gang, daar spraken ze! Wouter's stem... René's hart bonsde, onbeweeglijk stond hij, geleund tegen de tafel, starend, als wilde hij door den muur heen zien.

Toen ging met een ruk de deur open.

Wouter, René's evenbeeld, wat ouder, wat mannelijker, wat levenslustiger, breed in de wijde houpplande, de driekanten steek op den geestigen kop, Wouter stond voor hem.

„René!”

„Wouter! Wouter!”

De twee broeders vielen in elkaars armen en René snikte 't uit als een kleine jongen.

„Nu is alles weer goed...” zei Wouter, heesch van ontroering... „kerel, kerel, goddank, dat je weer terug bent!”

Wouter en René zaten samen aan tafel in de eetzaal, de groote lichte eetzaal, die bijna de geheele breedte van het huis besloeg en met vier glazen deuren op het terras uitkwam, waarachter de diepe tuin zich uitstrekte.

Na René's vertrek had Wouter hier niet meer willen middagen. Als reden had hij opgegeven zijn vele werk op het ministerie, dat hem veelal laat thuis deed komen, zoodat hij meestal alleen at, Juffrouw Anne-Bet en Meneer Delius verzoevende, niet op hem te wachten; maar in waarheid was het 't gemis van René geweest, dat hem die groote eetzaal had doen mijden. Drie middagen van de week, als René van zijn colleges in Leiden overkwam, hadden ze vroeger hier tenminste samen gezeten, hadden ze er, als Juffrouw Anne-Bet en Delius naar hun kamers waren, zitten napraten. De leege plaats aan tafel over hem werd een te levendige herinnering aan wat er was voorgevallen en vooral 's avonds, als die groote zaal met de licht grijze goud-omrande paneelen half verlicht was door 't flikkerend kaarsgevlam, de hooge wijde schoorsteenmantel, waar boven een groot, 't geheele paneel vul-

lende stilte van de Hondecoeter tot droomen bij den haard uitnoodde, dan kwam alles in opstand bij hem. Waarom had hij den jongen laten gaan? Waarom was hij hard geweest, waarom had hij dingen gezegd, die hij niet had moeten zeggen? Wat zou er van René worden? Hij wist hem goddank stil en bedaard. Het gevaar van door het leven meegesleept te worden bestond voor den jongen niet in die mate als... 't bijvoorbeeld voor hem zou bestaan hebben... maar toch, toch de jongen was weg, onder zijn oogen vandaan; als een vreemde zwierf hij rond, studeerde dan hier dan daar, in Utrecht, in Franeker, eindelijk in Amsterdam, woonde op vnzige kleine kamertjes drie, vier hoog. O, Wouter wist meer van René dan deze denken kon! Hij had zijn spionnen in Utrecht en Amsterdam. Falck, v. Hemert en sommige hoogleeraren, zelfs de oude Professor Cras, hielden hem op de hoogte van René's handel en wandel. Als het al te erg liep en volgens Wouter's berekening er in René's geld een leelijke bres geschoten was, dan zou hij, hoe 't ook liep, de minste zijn en naar hem toegaan. Nu wilde hij zien, hoe lang de jongen wel koppig zou blijven. Het ging niet zonder strijd, niet zonder wroeging en zelfverwijt... er lag voor Wouter een zwaar jaar achter den rug. Met de grootste inspanning had hij zich geheel aan zijn werk gegeven en daardoor nog meer werk gekregen, omdat de Minister van Maanen hem om zijn grooten ijver begon te waardeeren en langzamerhand veel, heel veel aan den jongen rechtsgeleerde overliet, maar toch had het werk, zelfs de lastige vraagstukken die 't gepeuter aan de nieuwe Grondwet gaf, zijn verdriet niet op zijde gedrongen. 't Was daar altijd ergens, ergens achter hem, ergens achter zijn denken en spreken... hij stond er mee op, hij ging er mee naar bed. 't Was de groote teleurstelling in zijn leven... René weg, zijn broer, zijn kind... soms zijn meester, omdat hij zelfopvoeding door hem leerde, zijn vreugde...!

Maar nu was hij er weer! Sinds gisteren was René weer in huis. Daar zat hij over hem aan tafel met het volle licht, dat door de glazen deuren binnen viel op zijn jong knap gezicht. Wouter voelde een groote weekheid in zich, een weekheid, waarover hij zich een beetje schaamde tegenover den jongeren broeder die zich niet zoo gauw liet meeslepen als hij. René was altijd veel geslotener geweest. Hij kon den jongen soms benijden, soms bewonderen om die eigenschap, maar ook wel eens haten, zoover hij René dan haten kon! toch voelde hij, als hadden ze nog niet veel samen gesproken sinds René terug was, dat de jongen veranderd was en zijn verlangen naar huis hem had doen ontkiemen. Er was nog geen gelegenheid geweest intiem met elkaar te spreken sedert gisteren middag. De allereerste woorden, de allereerste vragen en uitroepen waren banaal geweest, niets zeggende, zooals dit altijd het geval is na een scheiding tusschen twee menschen, die elkaar lief hebben. Aan den maaltijd waren Juffrouw Anne-Bet en Mr. Delius er bij, die, hoewel vertrouwd, toch voor Wouter althans een beletsel waren, zoo te spreken, als hij wilde, en dadelijk na tafel hadden de Heeren Hoevelaken en Mollerus op hem gewacht, met wie hij een vergadering aangaande de Grondwet-questie had. Hij had René verzocht, toch niet voor hem op te blijven, want het kon laat worden. Beter was het ook, zijn werk zoo te regelen, dat hij morgen vroeg aan het Ministerie kon komen, om dan den geheelen middag voor René te hebben.

(Wordt vervolgd).

RUSSISCHE SOLDATEN.

Het is voor velen moeilijk, zich een voorstelling te maken van het voor ons zoo vreemde wezen, dat Russisch soldaat heet. Daarom geven wij hier zijn karakteristiek aan de hand eener beschrijving door den hoofdofficier van het 34e Siberische regiment, dateerend uit den Japanschen oorlog.

De gevechtswaarde van den Russischen soldaat hangt geheel af van zijn vertrouwen in zijn officieren en daarbij moet hij goed en op tijd gevoed worden. Is aan die voorwaarden voldaan, en dan is hij welgemoed en volgt zijn meerderen zonder aarzelen, waarheen ook. Gehoorzaamheid spreekt dan vanzelf voor hem hij is zeer betrouwbaar in geheimen koeriersdienst of wachtdienst. De Rus is kalm, berust snel en kan b.v. tusschen twee gevechten in elke gelegenheid waarnemen om even een uiltje te knappen, als ware hij thuis. Onder elkaar zijn de Russische soldaten spraakzaam, iedere rust wordt allereerst voor het koken van theewater gebruikt; thee wordt gezet, zelfs in gevechtstelling, op een gedekte plek drinkt men die met altijd weerkerend genot; en geen officier zal ooit een kameraadschappelijk geboden theedronk weigeren, wat trouwens een Rus zelden doen zal.

Hoewel de Russische soldaat zich onder moeilijke omstandigheden zeer goed weet te behelpen, is hij buitengewoon zorgeloos. Hij verlaat zich geheel en al op zijn officieren, die hen in menig opzicht als kinderen beschouwen moeten. Trots alle betoog over het schadelijke van onzuiver drinkwater of onmatig fruitgebruik, zal hij bij dorst uit den eersten den besten modderpoel zijn dorst lesschen of zich aan fruit te buiten gaan.

Als de officieren niet waken voor de verstreking van rantsoenen op gezette tijden, drinkt de Rus voor den aanvang van een marsch zijn veldflesch tot den laatsten druppel leeg en lijdt later hevigen dorst of hij is in staat om direct na een flink maal den uitgereikten voorraad op te knabbeln.

G.

KIEL. DE OORLOGSHAVEN MET ESKADER.

KIEL, DE GROOTSTE DUITSCHE OORLOGSHAVEN.

SINDS onze oostelijke naburen tot het inzicht zijn gekomen „dat Deutschland's toekomst op het water ligt" heeft zich bij hen een bijzondere activiteit ontplooid, om de weermacht ter zee te vergrooten en uit te breiden.

Handel en nijverheid toonden een ongekenden bloei en opleving; een flinke koopvaardijvloot was noodig, voor aanvoer van overzeesche produkten en uitvoer van de in het eigen land voortgebrachte waren.

Tot bescherming van de Deutsche handelsvaartuigen achtte men het noodig, dat een sterke oorlogsvloot gebouwd werd, waarvoor weer geschikte havens, met voldoende diepgang vereischt waren, die den oorlogsschepen een veilige ligplaats boden.

Vooraf viel daarbij het oog op Kiel, dat na de overwinning der Duitschers en Oostenrijkers op de Denen, met Sleeswijk Holstein waarvan het de hoofdstad is, deel uitmaakte van Pruisen.

Ligging en plaatselijke gesteldheid maakten het oude Kyl — waarvan de naam, — die (afgeleid van het oud-Saksische woord Kille, dat veilige ligplaats voor schepen beteekent), reeds duidt op de bijzondere geschiktheid van de streek, waarin de stad ligt, tot den aanleg van een haven, — als het ware voorbeschikt voor een tegen wind, golven en vijandelijke aanvallen wel beschermd sterk steunpunt, voor een oorlogsvloot.

Kiel werd dan ook tot een oorlogshaven van den eersten rang verheven, en er werd een kommando van de marine gevestigd;

vanzelf ontstonden er instellingen, die verband hielden met de marine, en zoo ontstond de marine-akademie en marine-dekoffieciëren school. Groote kosten werden er besteed aan den aanleg van de oorlogshaven, die, van 8-10 M diep, zich tusschen Sandbrug en Ellerbeek bevindt, dus aan den oever van den kleinen Kiel tegenover Kiel, dat zelf aan den anderen oever ligt.

Bij de oorlogshaven waar de zwaar gepantserde waterreuzen liggen, is ook de keizerlijke werf te vinden, met haar twee groote drijvende dokken en een droogdok, waar de oorlogsschepen hersteld worden, en haar drie hellingen, waar de groote en kleinere vaartuigen ontstaan, die mede moeten bewerken, dat Deutschland's plaats onder de groote mogendheden behouden blijft.

Behalve deze rijkswerf zijn er ook nog de Howaldt-werke te Dietrichsdorf, en de Germaniawerf te Gaarden, in de nabijheid van de oorlogshaven gelegen, en die in hoofdzaak bestellingen voor de vloot uitvoeren.

Het is licht te begrijpen, dat Kiel zijn opkomst vooral te danken heeft aan de vestiging van de oorlogshaven en de werven, die daar verband mede houden. Het leger van arbeiders, dat op de werven werkt — in gewone tijden op die van het Rijk 5000, op de beide anderen samen ongeveer 3000 — woont te Kiel, zoodat het aantal menschen met hun gezinnen, die rechtstreeks van bouw en herstel der oorlogsschepen leven, wel op een kleine 40000 mag geschat worden.

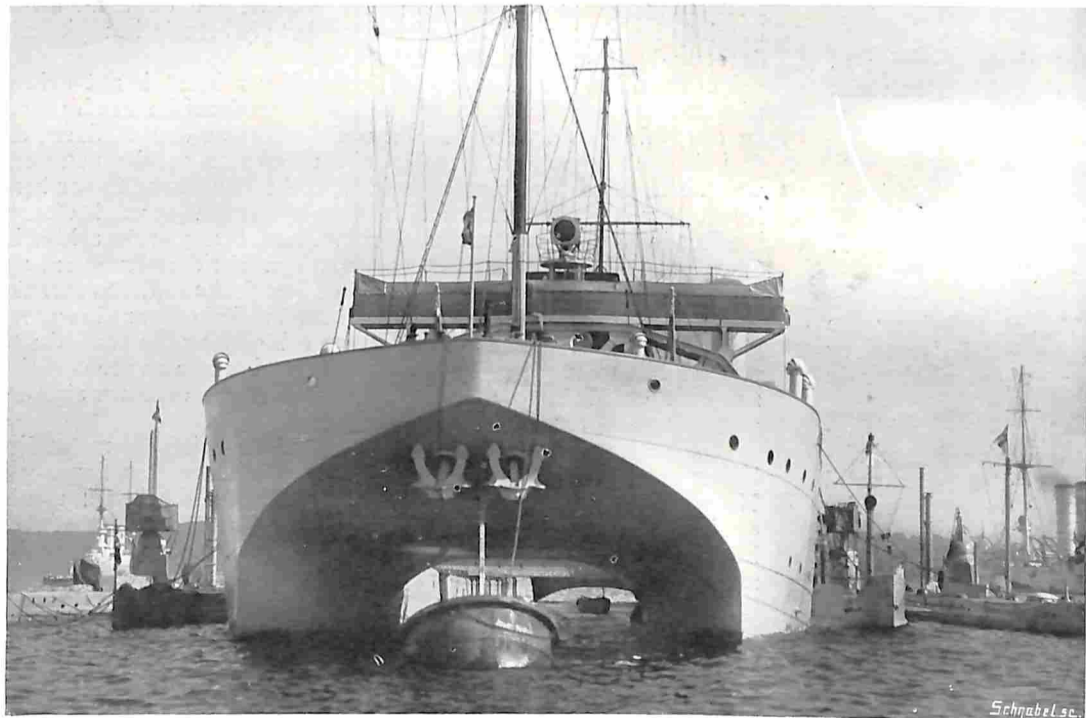
Dan zijn er nog verscheidene fabrieken en werkplaatsen, die benodigdheden voor het bouwen van schepen leveren, en ook heel wat menschen in dienst hebben.

De inkoop, noodig voor het levensonderhoud van het bataillon zeesoldaten en de eerste divisie matrozen, die er liggen, worden natuurlijk ook in de stad gedaan, zoodat men veilig kan aannemen dat ongeveer de geheele bevolking, die 100000 personen telt, bestaat van hetgeen verdiend wordt door levering en vervaardiging van wat voor de vloot en haar bemanning noodig is.

Alles draait er en gaat er zowat om de vloot en de bedrijven, die daar mede verband houden.

Geen wonder dat in het handelsverkeer ijzer staal en hout een groote plaats innemen, zoo ook kolen. Daarnaast komen koren en vee, want de bemanning van de vloot, en de bevolking zelf verbruiken heel wat brood in een jaar, en liefst met een stuk vleesch er bij.

In het buitenland, ook in Nederland, doet de naam Kiel ook vreedzame gedachten rijzen, in de eerste plaats aan de bekende Kieler Sprotten, waarvan er jaarlijks duizenden uitgevoerd worden. Of echter alle vischjes, die onder dien naam

KIEL. DOKSCHIP VOOR DUKBOOTEN.

verkocht worden wel uit Kiel komen, dat is zeer de vraag, want de meest ervaren sprotkenner kan sich daarin vergissen.

Verder hebben de Zeilwedstrijden, bekend onder den naam van Kieler Woche, onder de beoefenaren van de zeilsport een zekere vermaardheid gekregen. De welvaart, die in Kiel heerscht, heeft ook blijkbaar de vroegere Deensche bewoners met het Duitsche bestuur vrijwel verzoend; de toekomst die voor de Duitschers op het water lag, heeft tenminste voor de Kieler bevolking heel wat gunstige omstandigheden gebaard.

De uitstekende scheepvaartverbinding met Skandinavië over Korsör, en de scheepvaart op andere Oostzeehavens en buitenlandse plaatsen draagt ook niet weinig bij tot een levendig handelsverkeer.

Aan het Deensch verleden herinneren, behalve tal van oude huizen, ook de Universiteit, die een bibliotheek van 200,000 deelen heeft, en in 1665 gesticht werd door den Deenschen Koning Christiaan, zoomede het slot, dat in de dertiende eeuw gebouwd en den laatsten tijd door Prins Heinrich van Pruisen bewoond werd.

In de 18^e eeuw werd het door Katharina II, Keizerin van Rusland, vergroot; Kiel was toen met Sleeswijk Holstein in 't bezit van de Russische Keizerlijke familie overgegaan, door nauwe verwantschap met het Deensche Koningshuis, doch al spoedig deed Katharina II afstand van de mederegeering van Sleeswijk Holstein ten behoeve van den lateren Czaar Paul I.

Het land lag wel wat erg ver weg van het Moscovietische rijk; had de Russische Keizerin echter een blik in de toekomst kunnen slaan, en het waardevolle van het bezit van de uitstekende en veilige haven voorzien, dan had zij wellicht niet zoo gemakkelijk afstand van Kiel en het overige land gedaan.

Overigens is Kiel, toen nog Kyl, reeds eens in bezit geweest van de Slaven, die het verwoestten; dat was in 1072, toen de stad even honderd jaar oud was, en de Slavische volkeren tot dicht bij de Kieler bocht de Saksers bevochten.

In 1164 werd het echter door Graaf Adolf II opgebouwd, terwijl het reeds in 1242 het lubische stadsrecht verkreeg.

Koning Christoph II verleende Kiel het verlof tot stapel- en zeehandel, wat niet tot zijn nadeel was, want de stad moest hem wel daarvoor verschillende voordeelen verlenen.

In 1318 mocht de stad eigen munten slaan, en 1363 trad zij reeds tot den Hanzebond toe, wel een bewijs dat zij toen tot de voornaamste handelssteden gerekend werd.

Kiel bloeide vooral onder de regeering van Graaf Adolf IV, die het tot zijn verblijfplaats verkoos na zijne overwinning bij Bornhövede.

Hertog Adolf van Holstein Gottorp stond bij het deelingsverdrag van Flensburg van 12 Augustus 1581 Kiel aan zijn neef Koning Frederik II af. De dertigjarige oorlog ging de poorten van Kiel niet voorbij, maar kwam er verwoestend en moordend binnen. Sinds 1721 was Kiel de verblijfplaats van de hertogen van Holstein Gottorp en hoofdstad van de Russische bezitting.

Het bekende vredesverdrag tusschen Denemarken en Zweden aan de eene en Engeland aan de andere zijde, vooral door Russischen invloed tot stand gekomen, en waarbij Denemarken Noorwegen aan Zweden afstond, terwijl dit rijk Zweedsch Pommeren aan Denemarken afstond, werd den 14 Januari 1814 te Kiel onderteekend.

Dat nog iets van Deenschen geest en nationaliteitszin in de bevolking wortelt, blijkt o.a. hieruit, dat van de beelden van den bekenden Deenschen beeldhouwer Thorwaldsen zich afgietsels bevinden in Kiel, benevens eene verzameling van Skandinavische oudheden.

Sinds de opening van het Keizer Wilhelmkanaal, dat even ten Noorden van Kiel uitmondt, de Noordzee en de Oostzee verbindt en bevaarbaar is voor de groote moderne slagschepen, is de belangrikheid van de oorlogshaven nog gestegen; van daaruit kan de Duitsche vloot zoowel naar de Noordzee als naar de Oostzee optreden.

Twee forten bij Friedrichsort en Falkenstein, aan den Sleeswijkschen oever, en strandbatterijen aan den Holsteinschen beschermen de toegang van uit de Kieler Bocht en van uit het kanaal,

HERDERSHONDEN.
HOLLANDSCHE HERDERSHOND.

indien het vijandelijke schepen al mocht gelukken tot het kanaal door te dringen, wat niet zoo heel waarschijnlijk is, met hee oog op het mijneveld dat zich in de Noordzee uitstrekt en de aanwezigheid van de geducht versterkte rots Helgoland.

Overneming verboden. G. WIJGMANS.

HERDERSHONDEN.

DE herdershond is tegenwoordig zoo algemeen bekend, dat het niet noodig is een beschrijving van zijn lichaamsbouw te geven.

Die populariteit dankt het dier aan zijn zeer gewaardeerd uithoudingsvermogen, de bestandheid tegen alle weer en wind en zijn groote hondentrouw. Waar 600 meter in de minuut als een snelle jachtgalop voor een paard geldt, daar legt een herdershond gemakkelijk 40 K.M. in 7 minuten af, zonder eenig spoor van vermoeidheid. Strelbel nam zijn hond 4 weken lang elken dag 42 K.M. achter het rijwiel mee en het dier toonde nooit vermoeienis en vermagerde niet, zelfs toen hij den afstand vergrootte tot 75 K.M. per dag. De beharing van den herdershond is dicht en laat geen water door; de tusschen de onderharen liggende luchtlaag is een slechte warmtegeleider, die beschuttend werkt tegen te groote warmte-afgifte en tegen overmatige warmte-inwerking op de huid; zij houdt het dier in den winter warm en in den zomer koel en heeft dus hetzelfde effect als doelmatige kleeding bij

den „kultuurmensch”. Zelfs jonge herdershonden kunnen dan ook 's nachts gerust buiten verblijven. Het meest ontwikkelde zintuig is de neus, dan volgt het oor. Het oog schijnt meer berekend op verzien dan op in de nabijheid zien, waarvan vele bewijzen voor de hand liggen.

De herdershond, de naam duidt het aan, wordt door herders gebruikt; hij is even oud als de herdersstand zelf en zijn geschiedenis loopt dan ook tot in de voorhistorische tijden.

Uit oude monumenten en opschriften, uit mummies door Dr. Nehring in Mexico gevonden, uit de nagelaten werken van oude Grieksche en Romeinsche schrijvers, blijkt, hoe oud dit ras is, en waarschijnlijk heeft Buffon gelijk, wanneer hij beweert, dat de herdershond de stamvader van alle andere hondenrassen is. De herdershond is een natuurras, een ras dat dus door de natuur zelve gevormd is, even als de wilde dieren; de mensch heeft geen invloed op de vorming uitgeoefend, wat bij andere rassen wel het geval is.

Aristoteles (300 voor Chr.), Cato (100 voor Chr.), Virgilius (50 voor Chr.), Columelle (100 na Chr.), beschrijven het ras als zwaar van bouw, donker van kleur en met een machtige stem om boosdoeners schrik aan te jagen.

In de 7e eeuw vindt men in de Allemannische wetten een artikel, waarin staat dat iemand die een herdershond doodt, welke in staat is een wolf te worgen, met 3 solidis (à 38 mark)

FRANSCHER HERDERSHONDEN.

beboet wordt. Later beschrijft Gessner den canis pastoralis of schaaпshond: „der Schaaffhund sol stark, mächtiges Leibs, mutig und fräчh sein, ein scheutzlich geschrei und bellen haben, an der farb ganz weiss, und haarecht gleich den schaaffen, damit solch vieh nit ein abscheuen ab ihm habe.”

De herdershond in Europa is eene afstammeling van den canis palustris, den Europeeschen wilden hond, waarvan men de beenderen heeft gevonden in de paalwoningen uit het steentijdperk in Zwitserland en Denemarken. Die turf hond werd gegeten, hetgeen blijkt uit de gespleten beenderen; om het merg uit de beenderen te halen werden zij overlans gekloofd.

Behalve pijpbeenderen werden daar ook schedels van honden gevonden.

Van oudsher is de herdershond gebruikt voor het hoeden van schapen en andere dieren, waarvoor het dier zich door zijn intelligentie en moed uitstekend leende.

De herdershond, zegt J. Menault, oud-inspecteur van landbouw in Frankrijk, is de eerste minister van den herder, wiens bevelen hij alle trouw uitvoert; de kudde houdt hij binnen de grenzen van wat wettig is; hij bestraft de overtreders, waarschuwt den een en bijt den ander, wanneer zij het verdiend hebben. Hij is tegelijk minister, commissaris van politie en veldwachter; om al die ambten naar behooren te kunnen uitvoeren, moet de hond veel verstand hebben!

(Slot volgt).

Dr. DUVAL VERWEY.

HET EERSTE VERDRIET.

„EEN prachtig gezicht van hier uit, vindt U ook niet?” Eenigszins teleurgesteld keek zij haar begeleider aan. Had hij haar op dit oogenblik niets anders, niets innigers te zeggen? Ze waren nu toch heelmaal alleen: hij en zij. Het voorkomend gezelschap had hen beiden, alsof het louter toeval was, in het park achtergelaten, in een donkere schaduwrijke laan. Zij hadden allen wel gemerkt, dat de vreemdeling zich gaarne met de jonge weduwe bezig hield. In een klein stadje merken de menschen altijd alles op en zij hebben er daar nog plezier in, een huwelijk tot stand te doen komen. En daarom hadden zij die twee ook alleen gelaten. En morgen zou hij al vertrekken, dus was het hoog tijd, hem en haar wat voort te helpen. Als hij zijn liefdesverklaring wilde afleggen (en dat hielden zij allen voor zijn plicht), moest dat nog heden gebeuren.— En nu sprak hij over het landschap!

Maar misschien was dat maar een inleiding. Wie weet, wat er nog volgen zou! Dus verborg zij haar ongeduld en zei met haar betooverenden oogopslag: „Nu, wat vindt u dan zoo prachtig?”

„Wel dat is te veel om op te noemen!” antwoordde hij lachend en keek daarbij naar haar lief Madonnagezichtje. „Ik kijk graag nog eens achter me. Weet u, waaraan ik zoeven dacht? Nee, dat kunt u natuurlijk niet weten! Wel, ik ging in mijn geheugen na, wat wel mijn eerste verdriet was geweest en wanneer ik mijn eerste, heete tranen bewust had vergoten”.

Zijn eerste verdriet... zijn eerste tranen... Lieve deugd, wat was hij vervelend! Maar ze bedwong zich en vroeg op een vleieni toontje: „Hè ja, vertelt u me dat eens. Ik weet zoo weinig van u en ik zou u zoo graag door en door willen kennen”.

Hij lachte een beetje spottend. Hij doorzag haar veel beter dan zij hem, — zij, die nog wel dacht, dat ze zoo verbazend slim was en hem al heelemaal had ingepalmd, alleen door het bloote feit, dat hij haar een beetje het hof had gemaakt, een paar complimentjes had gezegd. Hij wist precies, wat ze van hem wilde en ook waarom ze hen beiden alleen hadden gelaten. En hij wist ook, dat ze met haar lief gezichtje en elegant figuur een aangename indruk op hem had gemaakt, maar tevens, dat zijn hoofd en hart hiermede tot nu toe ongemoeid waren gebleven. Geen enkel woord van haar had een diepen indruk bij hem achtergelaten.

„Door en door?” herhaalde hij vragend en keek haar van terzij aan. „Ja, dat gaat niet zoo één, twee, drie. De meeste menschen blijven elkaar vreemd. Maar om op mijn eerste verdriet terug te komen... Wel, ik was pas zes jaar en stortte toch al bittere tranen. Wij woonden toen buiten in een eigen huisje, omringd door een grooten tuin. Maar mijn vader veranderde van positie. We moesten in de stad gaan wonen, weg van ons huis, van den tuin, van onzen grooten hond. Want voor dien was geen plaats in de bekrompen stadswoning. Maar dat wij Hector niet mee zouden nemen, daaraan had ik nooit gedacht, niet in de verste verte. Mijn ouders hadden het voor me geheim gehouden, eerst toen wij weg moesten miste ik den hond en zocht hem. Hij was er niet! Nergens was hij te vinden! Toen vertelde onze meid me eindelijk, dat mijn ouders hem aan den slager hadden verkocht, voortaan zou hij de hondskar van den dorpslager moeten trekken.... Ik rende naar het huis van dien man. Daar vond ik Hector, dat wil zeggen, eerst hoorde ik hem.... Hij huilde vreeselijk.... Op de plaats zag ik hem weer, voor het hok, aan den ketting....”

Hij hield even op. Ze zag, dat zijn oogen strak stonden, zijn gezicht bleek was.

„Ik was nog maar een kleine dreumes, maar ik had die ketting wel willen los rukken. Den slager heb ik getrapt en gestompt! Het was een goeheartige man en hij trachtte me te troosten door me over Hector's lot gerust te stellen: De hond zou niet lang meer aan den ketting hoeven te liggen, alleen maar totdat wij weg waren en hij het spoor kwijt was. Dan zou hij ook aan het nieuwe huis en den nieuwen baas wennen. Maar ik bleef ontroostbaar en opgewonden. Slechts met geweld konden ze me meekrijgen en de tranen, die ik toen heb geweend, waren zoo bitter als een kind ze slechts bij zijn eerste, ware smart kan storten”.

„Geloof u werkelijk, dat kinderen over 't algemeen zoo diep en hevige gevoelen?” vroeg de jonge weduwe ongelooft, zelfs eenigszins spottend. „Lieve deugd, wat een sentimentaliteit en dat bij een man!” dacht ze bij zichzelf. „Na al die jaren wordt hij nog bleek als hij over die oer-oude geschiedenis praat! Werkelijk een beetje belachelijk!” — Ze voelde zich op dat oogenblik ver boven hem verheven.

„Wel, gelooft u er dan niet aan?” antwoordde hij. „Hebt u niet zulke herinneringen behouden?”

„Wel nee!” Lachend schudde ze haar blond kopje, blij, dat hij het gesprek een meer persoonlijke wending gaf. Nu kon zij over zichzelf praten, het belangrijkste onderwerp, dat er voor haar bestond. En ze begreep ook wel, wat hij wilde: een kleine woordenwisseling, om haar te overtuigen, haar terecht te wijzen, naar zijn ideeën te doen overhellen. Dat willen immers alle mannen! Vooral als ze verliefd zijn. En het beste is dan, hen tegen te spreken, te prikkelen, om eindelijk, zoetjes aan toe te geven. Dat vleit hun ijdelheid en hun behoefte, zich overwinnaar in den strijd te voelen. O, ze was zoo slim en wist hoe ze met mannen moest omspringen!

„Nee”, zei ze glimlachend en probeerde het nog eens met haar beroemden oogopslag. „Ik was een vroolijk en tevreden kind en ik zou heusch niet weten, wanneer ik voor het eerst werkelijk verdriet heb geleden!”

„Gelukkig voor u!”, zei hij eveneens lachend, maar zijn toon was opvallend koel.

„Aha, hij ergert zich al! Dat is goed!”, dacht zij tevreden. En coquet vervolgde ze: „Ja, toch herinner ik me een kleine, smartelijk gebeurtenis uit mijn jeugd. Dat zal wel mijn eerste verdriet geweest zijn! Het was op mijn verjaardag. Ik had o. a. een wit jurkje gekregen, mijn allereerste witte jurk!

HERDERSHONDEN. DUITSCHE HERDERSHOND.

Een heele gebeurtenis dus voor een klein meisje. Dien middag zou ik mijn vriendinnetjes mogen vragen. Natuurlijk deed ik het jurkje aan en ik was al blij omdat ik de eenige in het wit zou zijn en mooier dan alle anderen. Dat was bij mij de hoofdzaak... En ze kwamen dien middag allemaal in het wit! Ik overstraalde geen enkele! Een meisje met lange, blonde krullen werd zelfs veel meer dan ik bewonderd, omdat ze zulk mooi haar had... Toen heb ik, geloof ik, mijn hevigste smart ondervonden en mijn eerste, bittere tranen gestort... Mijn verhaal is niet zoo aardig als het uwe, is het wel? Coquet lachend keek ze hem aan. „U ergert zich zeker over het kleine, ijdele nest, dat om een jurk huilde?”

„Welnee, waarom zou ik?“, antwoorde hij. „Omdat het kleine meisje al het hart van een groote dame had?”

„Hij ergert zich vreeselijk!“, dacht zij bevredigd.

Maar daarin vergiste zij zich toch: Hij ergerde zich niet in het minst. Integendeel, zij was hem in die enkele oogeblikken volmaakt onverschillig geworden.

Om hem nóg meer te prikkelen, vervolgde zij: „Ja, dat zal wel zoo zijn. In elk klein meisje sluimert al de volwassen vrouw en als klein kind was een jurk in mijn oogen al veel gewichtiger dan de een of andere straathond!”

„Daaraan twijfel ik niet“, antwoordde hij gelaten. „Ik ben ook altijd dezelfde gebleven en ik kan nu nog evenmin als vroeger een dier zien lijden zonder dat het me aandoet.”

„En ik erger me elken keer als ik in een gezelschap niet de mooiste ben“, zei zij uitdagend.

„Ja, de levens van de menschen zijn verschillend“. En beleefd vervolgde hij: „Ik ben bang, dat u hier kou zult vatten. Het wordt al koel. Willen we niet omkeeren?”

Verrast en verschrokken keek zij op en merkte nu eerst aan den fijnironischen trek om zijn mondhoeken, dat zij hem niet geërgerd maar eenvoudigweg verloren had.

Zoo goed mogelijk verborg zij haar teleurstelling en antwoordde op gemaakt-luchtigen toon: „Ja, dat is goed, laten we naar huis gaan.”

Op den korten terugweg spraken ze over het weer.

Toen hij vertrokken was en zij zich zeker voelde, dat hij het toch niet meer te weten kon komen, maakte zij er een paar zinspelingen op, dat hij dien middag in het park een liefdesverklaring had afgestoken, maar dat zij hem had afgewezen.

Uit het Duitsch.

Prunus Pissardii.

DE vraag of vruchtboomen al of niet in tuinen van bescheiden afmetingen op hun plaats zijn, komt nog al eens ter sprake en wordt op zeer verschillende wijze beantwoord. Voorstanders van den aanplant er van beweren, dat onze vruchtboomen in geen enkel opzicht in sierwaarde voor ander plantmateriaal behoeven onder te doen, dat hun bloemenrijkdom veeltijds overweldigend is, en bovendien nog door een overvloed van kleurige vruchten kan gevolgd worden. Vooral op dit laatste wordt den nadruk gelegd en er bijgevoegd dat het genot van eigen vruchten in eigen tuin dagelijks in hun ontwikkeling te kunnen gadeslaan, door geen enkelen anderen boom kan worden gegeven. Zij, die een andere meening zijn toegedaan, ontzeggen aan vruchtboomen, zoo niet geheel en al, dan toch sierwaarde van eenige beteekenis. Het genot van vruchten uit eigen tuin wordt volgens hen vergald door de mogelijkheid van mislukking van den oogst, wat des te zwaarder weegt, wanneer we onze boomen dagelijks van nabij bezien en ons voor oogen stellen wat het had kunnen zijn, als deze of gene schadelijke invloed zich niet had doen gelden. Ook de hooge eisch, welke vruchtboomen aan standplaats en bodemgesteldheid stellen, wordt als motief tegen den aanplant er van aangevoerd. Geen andere boom of struik die, — zoo zeggen de tegenstanders, — door minder goeden groei en gebrek aan bloemen of andere oorzaken niet aan onze verwachtingen beantwoordt, is zulk een voortdurende bron van ergernis als een vruchtboom die geen vruchten geeft. Al vrij spoedig is over het lot van zulke boomen beslist en doet de bijl haar werk zonder dat men vraagt, of het ontbreken van vrucht ook aan den eigenaar of den planter te wijten is. In ieder geval worden de gelederen der tegenstanders door zulke

gevallen versterkt. En of de voorstanders nu al tal van voorbeelden van het welslagen bijbrengen, de vruchtboomen blijven desniettemin veeltijds gebannen.

Als om de voor- en tegenstanders tot elkander te brengen heeft de natuur in den loop der tijden, daarbij soms geleid door bekwame kweekershanden, variëteiten, van onze vruchtboomen doen ontstaan, die als het ware den overgang tusschen sier- en vruchtboomen vormen. Eigenschappen, welke onze vruchtboomen in gewone omstandigheden niet bezitten, heeft men doen ontstaan, zoodat we thans kunnen beschikken over pere-, kerse-, pruime- en meer andere vruchtboomsorten met dubbele bloemen; verder bestaan er van appel-, pere-, kerse-, pruime- en noteboomen, treur variëteiten, die elk voor zich in meerdere of mindere mate in vorm en houding van de oorspronkelijke soorten afwijken. Jammer echter, dat in de meeste gevallen die veranderingen verkregen zijn ten koste van de vruchtvoortbrenging. Geen der vruchtboomen met gevulde bloemen geeft ook maar een enkel bewijs, dat ze een vruchtboom is en treurvruchtboomen, hoewel deze wel vruchten kunnen voortbrengen, worden in geen geval om de opbrengst aangeplant.

Ook ten opzichte van de kleur der bladeren vinden we veranderingen; de oorspronkelijke groene kleur is in een bonte

overgegaan of geheel en al verdwenen. De *Prunus Pissardii* is hiervan een sprekend voorbeeld. Deze heeft echter bij die transformatie het vermogen om vruchten voort te brengen niet ingeboet. Hoewel de bladeren de donkere kleur van die van den bruinen beuk hebben aangenomen, geeft de boom evengoed vruchten als de groene stamsort. Hij is een variëteit van de *Prunus cerasifera*, ook wel *Prunus Myrobolana* genoemd. De vruchten zijn in den volksmond bekend als kroosje, kerspruim en mirabel. De in de Betuwe veel voorkomende Engelse kroos is de groene zuster van de donker gekleurde vrucht van den *Prunus Pissardii*. Zoo hier en daar ziet men de donkere kroos als een verdwaalde tusschen de groene uitsteken. De boom wordt slechts middelmatig hoog, en is daardoor uitstekend geschikt om in kleine tuinen den bruinen beuk, als van te grooten omvang zijnde, te vervangen. De bloemen zijn overtalrijk, ze ontplooiën zich in Maart vóór of tegelijk met de bladontwikkeling. Als vroegbloeier is hij algemeen gewild, in geen enkelen aanplant van eenige beteekenis ontbreekt hij dan ook. De mooi gekleurde jonge scheuten zijn uitstekend in bouquetten te gebruiken. Ze blijven in water geplaatst geruimen tijd frisch. Takken, waaraan de bloemen nog in knoptoestand zijn, hebben het vermogen om wanneer ze in een verwarmd vertrek in water geplaatst worden, hun bloemen te ontplooiën. Mede is het een gunstige eigenschap van dezen boom, dat hij zonder schade voor den bloei, zich het insnoeien zeer goed laat welgevallen, waardoor hij in een beperkte ruimte onder bijna alle omstandigheden op zijn plaats kan zijn. De kleur der bloemen is wit; ze zijn slechts klein, maar ze komen in zoo grooten getale voor, dat de geheele

boom er mede overdekt is en één bouquet gelijkt.

Als van meerdere *Prunus*soorten ligt ook het vaderland van deze in het Oosten van Europa, waar nog heden de stamsort, *Prunus cerasifera*, in het wild wordt aangetroffen. In wilden of verwilderden toestand is de boom met scherpe doorns gewapend; door aanhoudend doorgevoerde teeltkeus zijn die echter verdwenen en is hij ongewapend geworden.

Daar, waar de *Prunus cerasifera* uitsluitend voor den opbrengst wordt aangeplant, komt de variëteit *Pissardii* niet in aanmerking, omdat men bij het kweken van dezen laatsten meer op de mooie kleur der bladeren let dan op het vermogen om ook vruchten voort te brengen. Vele zijn dan ook geheel of gedeeltelijk onvruchtbaar geworden. J. C. MUIJEN.

MORELLEN.

OFSCHOON in verre niet zoo algemeen bekend als de kers, is de morel toch geen onbekende. Ze neemt onder onze inlandsche vruchtsoorten een eigenaardige plaats in. Zijn al onze andere vruchten bij rijpwording, de een meer, de andere minder, voor direct gebruik geschikt en kunnen zij daardoor als dessertvrucht in aanmerking

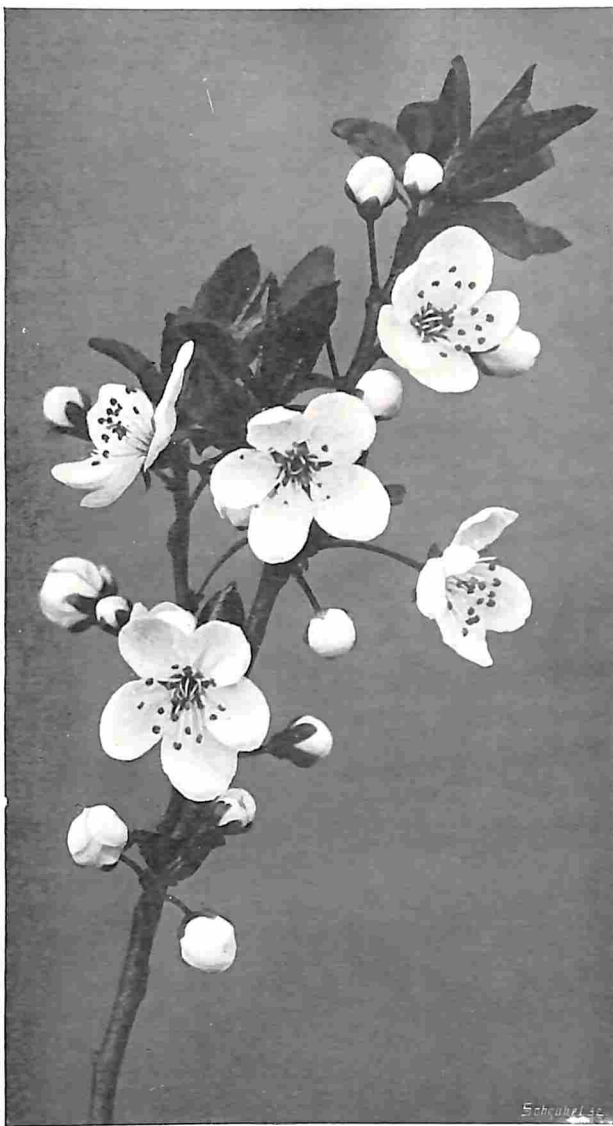

Foto R. Tepe.

PRUNUS PISSARDII.
BLOEIENDE TAK.

komen, de morel daarentegen moet eerst in compotes of in dranken worden voorbereid, wil ze een plaatsje op onze tafel worden waardig gekeurd. Dit neemt echter niet weg dat een goed rijp geworden morel, zoo een met een bijna zwarte kleur en buitengewoon glimmend aanzien, een zeer saprijke vrucht is, frisch, zuur, maar zeer lekker van smaak. Er zijn ook z.g. zoete morellen, waarvan de vruchten ietwat kleiner zijn dan de zure, maar waarbij de eigenschap „zoet”, hoogstens als „minder zuur” mag worden opgevat. De morel is een echte paria onder de vruchtboomen, wordt althans in vele tuinen als zoodanig behandeld, vooral als hij in den vorm van een leiboom tegen muren of schuttingen wordt opgekweekt. Ten opzichte van zijn aandeel in het zonlicht is de morel slechts zeer matig in zijn eischen; met een minimum van zonneschijn stelt hij zich tevreden en brengt hij rijpe vruchten voort. Als gevolg daarvan worden veelal de meest geschikte plaatsen met andere vruchtsoorten beplant en de Noord- en Noord-oostzijde van schuttingen of muren voor morellen bestemd. Met een plaats voor andere vruchtsoorten ten eenenmale ongeschikt moet hij zich behelpen en van hem verlangt men ook dan nog vele en mooie vruchten. Wanneer we aannemen dat de zuivere Noordzijde van een gebouw of schutting geheel van zon verstoken en daardoor voor vruchtboomen ongeschikt is, terwijl elke graad afwijking van dezen stand zulk een plaats meer in de zon komt en voor vruchtboomen geschikter wordt, dan is het duidelijk dat ook morellen, hoe weinig eischend overigens, een zuiveren Noordmuur niet voor lief nemen. De algemeen verbreide meening, dat een morel zich met een plaats op het Noorden tevreden stelt, is dan ook slechts in zoo verre waar, dat een plaats, voor elke andere vruchtboom niet te gebruiken, voor een morel nog goed genoeg kan zijn; maar geheel en al zonder zon brengt ook de morel geen vruchten voort.

Als vrijstaande boom, in den vorm van hoog of halfstam of in den struikvorm gekweekt en in het onbepaalde genot van den zonneschijn, toont de morel eerst recht wat hij als vruchtboom presteeren kan. In Mei, als een bouquet van rein witte bloemen, prijkt hij in Juli, Augustus met een ontelbaar aantal sappige en kleurvolle vruchten, welke als tot afplukken uitnoodigen, maar door hun soms zeer zuren smaak de lust tot snoepen spoedig doen vergaan.

Mits de grond van de noodige voedingstoffen voorzien en door een diepe bewerking er op voorbereid is, groeit de morel schier overall. Hij vraagt slechts, zooals elke andere vruchtboom, een behoorlijken afvoer van het bodemwater; een te natte standplaats, al is die voor 't overige in gunstige conditie, is ook voor de morel ongeschikt, ofschoon hij ook in deze richting niet zoo erg veeleischend is.

Als leiboom gekweekt, eischt de morel een geregelden snoei, verdeeld in een zomer- en winterbewerking, welke niet dan door deskundigen behoorlijk kan ten uitvoer gebracht worden. Bij

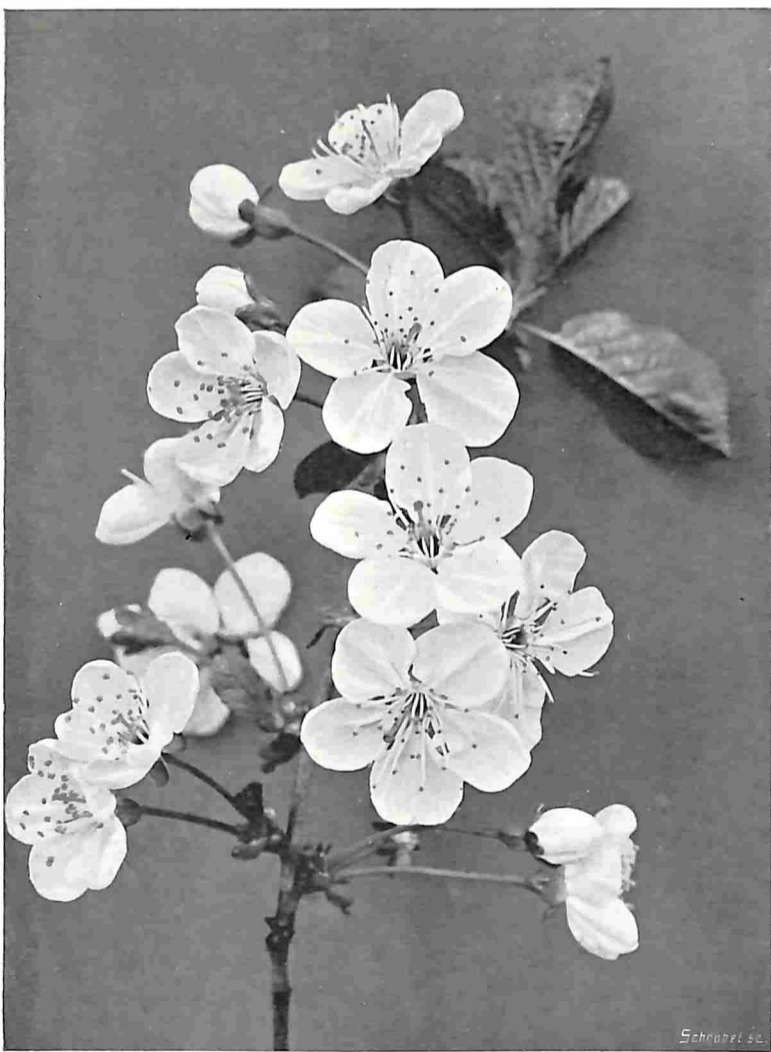

Foto R. Tefé.

MORELLEN. BLOEIENDE TAK.

een vrijstaanden vorm is de snoei veel eenvoudiger en bepaalt zich tot het uitdunnen van de kroon, opdat licht en lucht, als onmisbare factoren voor groei en vruchtvoortbrenging, overal hun invloed kunnen doen gelden.

De vruchten van een morellenboom komen in hoofdzaak aan de voorjarige twijgen, of aan kleine meerjarige orgaantjes, z.g. sporen, waarvan er een paar jonge, met vruchten, behangen op de afbeelding op de volgende bladzijde te zien zijn.

De leek, die zelf zijn geleide boomen wil snoeien, begaat gedreven door de vrees zijn oogst te verkleinen door vruchtdragende twijgen weg te nemen, vaak de fout, veel te veel jong hout te behouden en dit, 't gaat zoo 't gaat, tegen schutting of muur te binden. Hij bereikt daardoor juist het tegenovergestelde van hetgeen hij wenscht: gebrek aan ruimte en overschaduwing door een te dichte bladmassa doen de vruchten al spoedig geel en verdroogd afvallen; waardoor een soms overvloedige bloei door een zeer schrale oogst gevolgd wordt. Elke twijg moet over een zekere ruimte kunnen beschikken, waar nog bij valt op te merken dat het niet altijd de krachtigste twijgen zijn welke de meeste bloemknoppen dragen. Bij eenige nadere beschouwing van de verschillende twijgen is het verschil tusschen blad- en bloemknoppen zeer gemakkelijk te zien; die dikke knoppen, waarin een heele bouquet van bloemen verborgen zit, zijn de ware.

Onder de verschillende kwalen waaraan de morel kan lijden neemt de Moniliaziekte zeker de voornaamste plaats in. Door een parasiet veroorzaakt, tast ze zoowel de vrucht als de boom zelf aan. In den zomer zien we oogenschijnlijk gezonde scheuten plotseling voor een gedeelte afsterven en verdorren, terwijl de vrucht tot een verschrompelde, met een witte schimmel overtrokken massa indroogt. Wanneer in het najaar de gezonde bladeren afvallen, blijven de zieke bladeren en ook de ingedroogde vruchten hangen. Het voorkomen van deze ziekte is dus zoowel in den zomer als in den winter gemakkelijk te constateeren. Als eerste stap tot het bestrijden van deze kwaal, welke de teelt van morellen geheel onmogelijk kan maken, worden alle aangetaste deelen tot op het gezonde hout zorgvuldig weggenomen en verbrand; nooit mag de fout begaan worden om de zieke vruchten, als tot niets dienende, maar te laten hangen. Het zijn de draagsters en de verspeidsters van de parasiet, die de kwaal veroorzaakt; zij moeten daarom door het vuur onschadelijk gemaakt worden. Een bespuiting met de zwamdoodende Bordeauxsche pap, maar dan in het voorjaar toegepast, als elk bewijs van hernieuwden groei nog ontbreekt, kan heilzaam werken.

De spreuw, hoe nuttig hij overigens als vernier van tal van schadelijke insecten wezen mag, is de schrik voor den bezitter van morellenboomen. Schier onverzadelijk, rust hij niet, voor de laatste morel verdwenen is. Wee den bezitter van zoo'n enkelen boom, wanneer die boom door de spreuwen opgemerkt wordt; in heele scharen aanrukkend, hebben ze in minder dan geen tijd zijn geheelen oogst weggekaapt. Slechts door den boom door netwerk te omgeven is het mogelijk, de vruchten voor de aanvallers te beschermen; doet men zulks niet dan is men verplicht voor zoo'n enkelen boom evenzoo goed een wacht aan te stellen als voor een geheelen boomgaard.

De morel is al sedert eeuwen in kultuur. Reeds Knoop geeft er in zijn bekend werk over onze inlandsche vruchten, dat in de achttiende eeuw verscheen, een beschrijving van. In geheel de gematigde luchtstreek, tot zelfs in Noorwegen, groeit de morel en wordt overall, en hoe ook voorbereid, als een lekkere vrucht gewaardeerd. *Overneming verboden.* J. C. MUIJEN.

IN 'T LAGE LAND AAN DE ZUIDERZEE.

EEN langgerekte, schrille kreet schalde langs de boorden van de Garonne.

Hartstochtelijk verlangen deed deze stem trillen en bracht den klank er van ver over de doodsche moeren van de Landes.

Een siddering voer door het lichaam van den Kievit, want deze klank deed in hem het sluimerend heimwee oplaaien en onwillekeurig beefden de rondgewiekte vleugels en rekte zich de hals vol brandend begeeren naar 't Noorden. Hoe kende hij dezen oproep! Was 't niet de lang ingehouden kreet van een soortgenoot, even verlangend als hij om met snellen wiekslag naar het geboorteland te reizen, van waar de Winter hen had verdreven!

Wederom droeg de zoele zuidenwind deze lokkende uitnoodiging aan en nu klonk uit duizenden en duizenden kelen het wederwoord. Als opende de aarde zich op zoovele plaatsen, zoo stegen bij duizenden en nog eens duizenden de pelgrims op en vormden een wolk vol kleppend en flipflappend vleugelbeweeg.

Ordeloos, zonder leiding, zwierden de Kieviten over de lage landen, omcirkelden nog eens onder schril gekrijsch de plaats hunner tijdelijke nederzetting en dan als op commando richtten alle het oog in de zelfde richting.

In ordelijk geschaarde rijen trok de gansche schare, meestentijds in V-vorm vliegend naar het geboorteland, het op de lente wachtende Holland...

Gouden zonnestrallen klateren over de groenende landen aan de Zuiderzee. Vol blijde geruchte is gansch de lucht en toch is niet te zeggen van waar dat komt.

Wellicht is het de zingende zee, die hare met parelen besprankelde golfjes naar den oever stuwt. Misschien ook doen het de in 't zonnelicht dansende insecten, die al zoemend hare levenstaak volbrengen; of 't is... ja 't is de komende lente, die het bloed kloppend en bonzend door de aderen jaagt, die nieuwe levensdrang geeft 't schijnbaar doode, de lente, die vol blijde geruchte vult de goudene lucht.

Zonder onderbreking, zonder eenige verpoozing trekken de kieviten Noordwaarts en gestadig kleppen de ronde wieken op en neder, totdat ten laatste de plaats van bestemming is bereikt en de geheele bende spiraalkringelend dalend zich nederzet tusschen de lachende en noodende madeliefjes.

Ook het aan de weidebeek welbekende paar kieviten is nu gekomen aan de plek, waar 't reeds jaren achtereen ongestoord geleefd heeft...

Nog verbergt de zon haar ^{* * *}stralend aangezicht achter de kleurige nevelensluis, nog houden de madeliefjes de gouden oogjes gesloten en nog zijn de kieviten, de koppen in de vederen gedoken, niet geheel bekomen van de vermoedheid der lange, afgelegde reis.

Eene doffe loomheid nestelt zich in hunne spieren en bewegingloos zitten ze naast elkander op het grasheuveltje en sluimeren.

Als echter de sluis aan de oostlucht breekt en de zon met hare verwarmende stralen de stille, donkere gestalten liefkoost en het somber gevederte in paarlemoeren schijn te glanzen zet, ontwaken zij en rekken de rappe beenen, schudden de vederen uit en werpen daarmede de hunne spieren bindende stramheid af.

Triptrappelend reppen de slanke beenen zich langs den beekoever en talrijke insecten, slakken en wormen, vormen 't krachtig en zoo lang ontbeerde ontbijt.

In staalblauwen weerschijspiegelt zich het tintelende zonnelicht op de rugvederen, in sierlijke golving steekt de lange kuif achterwaarts en naarstig speurt het donkere oog tusschen de lange grashalmen naar buit.

Daarna vangt het liefdespel aan, vol gratie vervolgt het mannetje met rappen voet zijn gaaike en vertelt haar door koddigen dans en sierlijke buiginkjes van zijne liefde.

Dan stijgen beiden op om in de hooge lucht het spel voort te zetten en in onnavolgbare wending en zwenking zweeft het teere lichaam op de ronde wieken om in dolle, overmoedige valvlucht en ombuiteling weder de aarde te bereiken.

Zwaar dreunt een menschenstap ^{* * *}over den weidebodem en nadert de plaats, waar vrouw kievit te broeden zit. Voor haar is 't echter geen verrassing meer, want reeds heeft haar echtgenoot eenigen tijd geleden de waarschuwingskreet doen hooren. Zoolang zij durft, blijft ze op de vier groen gespikkelde eieren zitten. Angstig wacht zij, om, wanneer het gevaar nadert, in gebukte houding met den kop vooruitgestoken, zoo snel zij kan, 't nest te verlaten en een 20 Meter er vandaan pijlsnel omhoog te vliegen en onder wilde buiteling en dolzinnige zwenking een schel gekrijsch aan te heffen.

Als spuwde de groene aarde kieviten en andere vogels, zoo verheffen zich nu allerwege de krijtende en snaterende gestalten, waartusschen kluit en fluit hun weemoedigen roep mengen.

In roekeloze vlucht gieren de bonte vogels langs het hoofd van den indringer, om telkens terugkeerend schijn- op schijnaanval te wagen.

De mensch speurt en zoekt tusschen de hoog opschietende graspollen, langs aen beekoever en — gelukkig voor de vogels — over het kunsteloos nest.

Reeds is de roover uit 't gezicht verdwenen, als de gemoederen der verstoorde kieviten nog niet tot rust zijn gekomen en zij hun onrust aan den dag leggen door de grilligste en wonderlijkste vliegelingen, gepaard gaande met het in alle toonaarden uitkrijschende „tiewiet, tiewieiet”.

Plotseling verstommen de stemmen en als met een tooverslag heeft de weide de vliegende geesten opgezogen. De rust is teruggekeerd en zacht glijdt de gebukte gestalte van vrouw kievit door de grashalmen om haar nest onopgemerkt weder op te zoeken.

In diep-blauwe tint welft de ^{* * *}hooge hemelkoepel zich over 't aardrijk en over de landen spelen en joelen de zonnestralen in helle flikkering. Ook over het kroosvlak van de beek vleit zich het zonnelicht en polijst de kleine blaadjes glanzend groen. Eene lichte beroering vaart door de met groen omzoomde vaargeultjes, doet de waterplantjes in loome deining op en neder gaan en als eindelijk de groene oppervlakte breekt, verschijnt de kop van eene groote ringslang, die traag en vadzig zich op het zachte kleed gaat neervleien op eene plaats, waar de zon van alle kanten het gladde lichaam kan koesteren.

De kleine kop, met de breed uitgezette wangen, waarachter de hals zich verdunt om zich in de verlenging van 't lichaam weder te verdikken, gelijken te samen op een weerhaak, die aan 't geheel de wreede, onheilaanbrengende uitdrukking geeft, die elk wezen de slang doet schuwen.

Beweegloos, in grillige kronkeling het lange, lenige lijf te saam gevouwen, ligt de slang te sluimeren in de felle zonnehitte.

Nog vertoont het lichaam de ontbering, gedurende den langen wintertijd ondervonden, want nog houdt het vel hare gestalte niet in nauwe omsluiting gevangen, doch rimpelig en los plooit 't zich om de vermagerde ledematen.

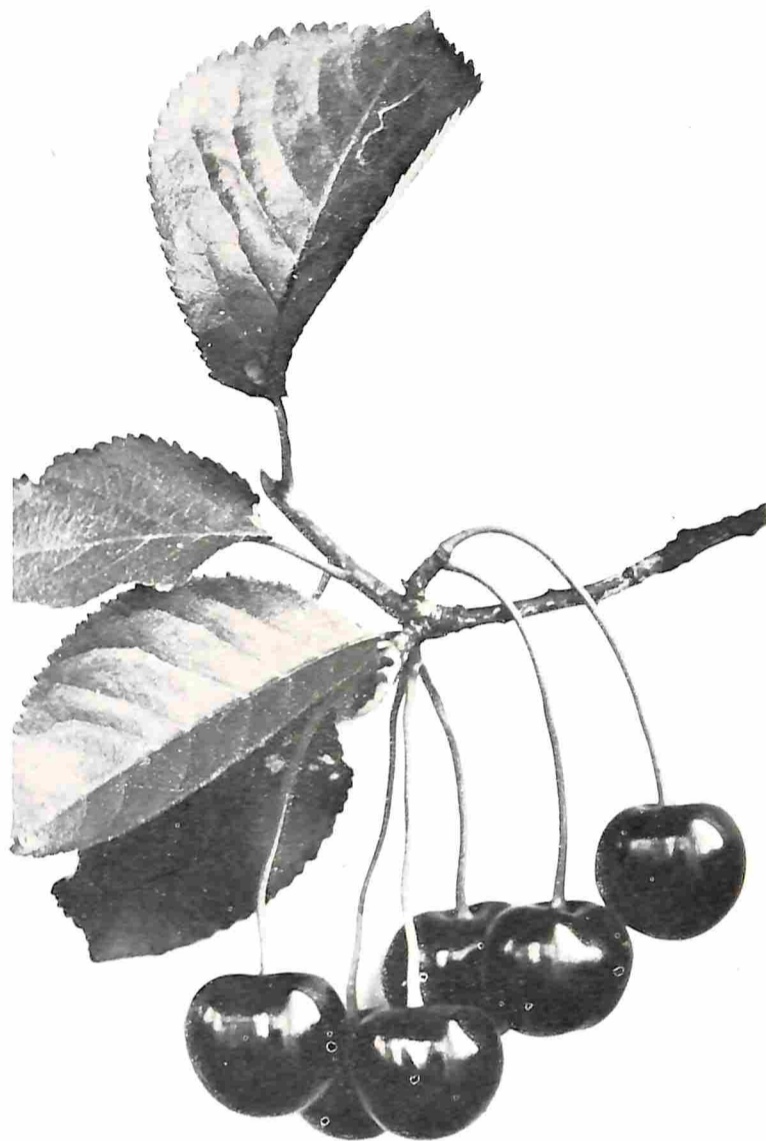

Foto R. Tepe.

MORELLEN. VRUCHTDRAGENDE TAK.

Opeens wordt de slang in hare sluimering gestoord door eene zwakke ritseling. Hoewel onbeweeglijk, een levenloos voorwerp gelijk, heeft de door haar lichaam kruipende loomheid plaats gemaakt voor oogenblikkelijke handeling, hetzij vluchten, hetzij aanvallen.

Het uitdrukkinglooze oog met de wreede welving van den platten schedel richt zich naar de plek, van waar het geruisch kwam en tegelijkertijd is het nest van de kievit verraden.

Onbewust van het gevaar, waarin zij verkeert, schudt vrouw kievit nogmaals haar bont gevederte uit, het eenige verzet, dat zij zich al broedend kan veroorloven.

Onzichtbaar, gelijk de wijzer van een uurwerk onmerkbaar vooruitgaat, heeft de slang den kop opgericht, zich losgemaakt uit de warreling van het meengestregelde lichaam en onhoorbaar glijdt nu het gladde lijf tegen den slootkant op, steeds naderend den aan geen gevaar denkenden vogel.

Het hypnotiseerende oog steeds op haar doel gericht, nadert de slang meer en meer en hoewel zich de nabijheid van den eierroover niet bewust, voelt de kievit een onbestemd gevoel van aanwezig gevaar.

Plotseling ontdekt zij de door het gras schuifelende gestalte. Haar oogen vergrooten zich, puilen uit de kassen, in verstarrende angst op haar vijand gericht.

De kuifvederen rijzen omhoog, eene krampachtige siddering doet het teere lichaam beven en verlamdend op hare spieren werkt het koud, staalblinkende oog van de slang.

Hoewel onmachtig tot handeling, deinst de vogel toch terug al naarmate de slang naderbij komt; onmerkbaar schuift zij van hare eieren, die met de glanzende schalen nu geheel bloot komen te liggen.

Een voorwaartsche schuifeling van den roover doet den vogel nogmaals wijken en als dan de slang zich bliksemsnel opheft en onder sissend blazen met den wreeden kop een uitval doet, geeft de doodelijke angst de kievit de kracht op te vliegen om onder schrill geschreeuw hare vrees uit te krijchen.

Nauwelijks heeft deze angstkreet over de landen geklonken of van alle zijden komen de vogels aanstuiven.

Onder helsch lawaai vliegen zij ter hulpe aan en reeds hebben de scherpe oogen van kluit, plevier en kievit den eierdief ontdekt.

Nu bezit het staalblinkende oog geen hypnotiseerende kracht meer, nu heeft het de macht niet meer om de vleugels en spieren

ONZE BELGISCHE VLUCHTELINGEN. HET WERK VAN FELIX ROSSENBACKER. BOERENTYPEN.

te verlammen, nu voelt vrouw kievit geen vrees meer voor haren vijand.

Snel als de bliksem werpt zij zich op de slang en grijpt haar met de spitse sned in de gestreepte huid.

Ineenkrimpend van pijn keert de slang zich al sissend tot haar aanvaller en tracht, terwijl zij de diep gespleten tong al trillend uitsteekt, door aanhoudend blazen, schrik aan te jagen. Zij verheft zich nu eens pijlsnel op de staart in de hoogte om als de scherpe snavel van den vogel haar den schedel beukt, bliksemsnel naar omlaag te schieten en door eene snelle vlucht zich aan verdere aanvallen te onttrekken.

Juist op het oogenblik, dat de roover den slootkant bereikt en in 't water wil glijden, houdt de kievit nogmaals op haar in en scheurt ze het losse vel open.

Zwaar gewond en machteloos van pijn zakt het kronkelend lijf naar beneden en ternauwernood weet de slang het leven te redden door zich onder de waterplanten aan de scherpe blikken van zijne vervolgers te verbergen.

Met krachtigen wiekslag, * * * dicht achter elkander, komen de zwarte roovers aansnellen.

Aan de donkere, blauw omrande oogen ontgaat niets en als zij de broedende kievit ontdekken, trekken zij tegelijkertijd de kleppende vleugels in. Nu eens laag over den grond scherend, dan weder zich hoog verheffend omcirkelen zij onder rauw gekrijsch het nest en ondernemen aanval op de broedende vogel.

Deze is niet bevreesd voor de kraaien, die 't op haar eieren gemunt hebben.

In haar groeit echter de vijandschap; de kuif zet zich dreigend op, de vederen zetten uit en een onheilspellend blazen houdt de kraaien op een afstand.

Op 't weiland neergestreken en het nest van weerskanten naderend, trachten zij op deze wijze de kievit van de eieren te verdrijven.

Aanvallen en wijken volgen elkander nu snel op en in een onbewaakt oogenblik maakt een der roovers kennis met de spitse sned van de kievit.

Steeds heviger worden de aanvallen en de in 't nauw gebrachte vogel draait zich nu naar den een om zich dan weder door eene plotselinge wending tot den ander te richten. Zich verwerend met vleugels en snavels beschermt de kievit een tijdlang hare eieren, doch als zij, hare voorzichtigheid vergetend, zich op een der kraaien werpt en daardoor het nest een oogwenk verlaat, ziet de andere roover het gewenschte oogenblik gekomen en rooft pijlsnel een der eieren.

Vlug vliegt hij er mede heen om het een eind verder te verslinden. Als haar echtgenoot zich van een zwerftocht langs den zeeoever huiswaarts begeeft, komt deze nog juist intijds om te zien hoe de zwarte roovers het laatste ei gestolen hebben en nu zoo snel ze kunnen de uitgestrekte bosschen aan den Oosteinder weder opzeken.

Een schrille kreet schalt * * * langs den Zuiderzee-oever en uit duizenden en duizenden kelen wordt deze herhaald.

De trektijd der kieviten is aangebroken.

Ook heeft de trekkoorts de aan de beek zoo welbekende vogels aangegrepen en trillend kleppen zij de wieken, als hunne stem zich paart aan die der anderen.

Wel spreekt daaruit niet dat hartstochtelijk verlangen, dat brandende heimwee, dat zij voelden toen de lange tocht naar hun geboorteland ondernomen werd, maar ook nu klinkt daarin een onbestemde drang om zich op te maken voor de groote reis, die elk jaar door hen werd gedaan.

Hoog in de lucht zich verheffend, voor 't oog nauw zichtbaar trekken zij heen, plaatsmakend voor de doodsche stilheid, die over de lanen komt aanzweven.

Wederom is het tooneel veranderd.

Opnieuw tuurt de herder der Landes naar de grillige wendingen en zwenkingen van de bonte vogels, die zoo plotseling en in zulk eene groote getale de moeren van zijn land hebben opgezocht. Dag in, dag uit klinkt hun roep en vervroolijkt de omgeving, totdat op een schoonen voorjaarsdag in vurig verlangen, vol hevige hartstocht langs de boorden van de Garonne de oproep schalt, waarop allen reeds zoo lang hebben gewacht.

H. E. KUYLMAN.

ONZE BELGISCHE VLUCHTELINGEN.

ZOOALS ééns het Joodsche volk, als zelfstandige staatkundige greep door den overheerscher vernietigd, zich over de naburige landen verspreidde, zóó is ook het Belgische volk voor een groot deel uit zijn landpalen verdreven door den inval van den Duitschen overweldiger en het heeft een onderkomen gevraagd bij de hem omringende volken. En, bewogen met 't lot der ongelukkigen, die wegluchtten van huis en hof, hebben de Hollanders en Engelschen hen welkom geheeten met woord en daad. Duizenden handen repten zich om de bannelingen zoo spoedig mogelijk het doorgestane leed te doen vergeten. Ook Nieuwe Niedorp rekende zich gelukkig, hulp te kunnen bieden en weldra vonden een dertigtal Belgen een onderkomen in ons dorp.

In het bezit van een uitstekend ingericht wees- en armhuis, viel het de vluchtelingencommissie gemakkelijk, huisvesting te verleen. Maar nu deed zich een moeilijkheid voor: hoe moeten de menschen bezig gehouden worden, hoe moet hun werk verschaft worden dat hun bevrediging schenkt. Deze zwaarigheid kwam de commissie evenwel spoedig te boven. Aan de verschillende gezinnen werden aparte woningen toegewezen. Dit maakte dat zij zich meer thuis gevoelden. Men beijverde zich, hen behulpzaam te zijn in het uitoefenen van hun beroep en verschaft hun dien arbeid, dien zij ook in hun vaderland gewoon waren te verrichten.

Onder de Belgen, die in N. Niedorp een toevlucht vonden, behooren ook de gebroeders Jan en Felix Rossenbacker. Eerstgenoemde is meubelmaker, de tweede is beeldhouwer.

Over laatstgenoemde wil ik aan de hand van de hierbij geplaatste afbeeldingen enkele dingen schrijven. Ik noem hem beeldhouwer,

ONZE BELGISCHE VLUCHTELINGEN.
HET WERK VAN FELIX ROSSENBACKER. OUD-EIKENHOUTEN
SCHRIJFBUREAU.

beeldhouwer in hout; dit is wel de meest geschikte naam voor den beoefenaar van dit werk, dat, naar ik meen in ons land weinig bekend is. Met klimmende belangstelling wordt hier zijn arbeid gevolgd. In den beginne maakte hij eenvoudige kleine voorwerpen, die ieders bewondering hadden, maar toen hij van een verwaarloosd bureau, dat jarenlang vergeten op een zolder had gestaan een meubel maakte (zie afb. op de vorige bladz.), dat nu inderdaad waard is onder ieders aandacht te worden gebracht, groeide de belangstelling uitermate. Er werden middelen beraamd hem finantieel te helpen. Een verloting werd georganiseerd van zijn arbeidsproducten, welke uitstekend slaagde en tevens dit voordeel heeft dat zijn werk in ruimen kring bekend wordt. Ik geloof dat we hier waarlijk met een kunstenaar in zijn vak hebben te doen, daar hij scheppend werk verricht. Eerst teekent hij op papier zijn ontwerp en dan begint het eigenlijke beeldhouwwerk. Met hamer en beitel toovert hij op een dikke, eiken plank een mooi bas-relief of een pijpenrek, gelijk hiernaast is afgebeeld. De koppen, welke verschillende boerentypen voorstellen, toonen zijn vaardigheid in het weergeven van karakteristieke trekken. De narrenkop is een eveneens goed geslaagde proeve hiervan.

En is 't niet bewonderingwekkend, dat hier geen sprake is van een gekweekte en geschoolde kracht, maar van iemand, die zich al zoekend en worstelend deze kunst heeft eigen gemaakt? Het klinkt misschien haast ongelooflijk, maar deze werker heeft slechts 14 dagen tekenonderricht ontvangen! Bij zoo iemand moeten de natuurlijke aanleg en de scheppingsdrang wel zeer sterk zijn ontwikkeld! Vooral daarom is 't te hopen, dat zijn werk meerdere bekendheid moge vinden.

Nog te veel worden de huizen opgesierd — zou ik eigenlijk niet moeten zeggen: ontsierd? — met kunsteloze prullen. De ontwikkeling van het schoonheidsgevoel zal noodwendig er toe leiden, dat menigeen zich liever ziet omringd door enkele waarlijk mooie dingen, welke steeds aangenaam blijven aandoen dan door smakeloze lorren. En die ontwikkeling wordt niet beter bevorderd dan door den menschen werkelijk mooie voorwerpen te laten zien.

N. I. C. S.

Eenaanval en een ontzet van Duinkerken.

WIJ schrijven Juli 1793 en bevinden ons dus midden in de zogenoemde revolutieoorlogen. Van alle kanten dreigen de geallieerden Frankrijk binnen te stroomen en toch ontbrak een eigenlijke samenwerking tusschen de verschillende legers, zoodat bij goed genomen tegenmaatregelen een ontkomen uit den val toch nog zeer goed mogelijk was voor de Fransche legerbevelhebbers.

En zij zijn hier ook inderdaad in geslaagd. Gaan wij den stand van de verschillende legers eens na. Het leger, dat den Elzas bedreigde, stond onder bevel van Wurmser; aan de Vlaamsche grens trachtte Coburg door te dringen, terwijl York, nog meer westelijk, Duinkerken bedreigde. Nu was het duidelijk, dat de groote druk van de legers in het Noorden veel meer gevaar opleverde dan er aan de Elzaszijde was. Vandaar dat er 21 Juli 21000 man aan de Oostgrens onttrokken werden, welke versterking ondertusschen toch niet kon beletten, dat Valenciennes in de handen van de geallieerden viel. Generaal Kilmaine moest terugtrekken, maar onmiddellijk werden hem nog 30,000 man toegevoegd. Was er nu samenwerking geweest tusschen de verschillende legers dan had deze opmarsch van 50,000 man niet straffeloos kunnen geschieden, maar Wurmser bleef in gebreke daar zijn voordeel uit te trekken en de Franschen konden zich voor een krachtig defensief gereedmaken.

Intusschen vonden in het Fransche leger radicale veranderingen plaats. Met grootere beslistheid dan ooit te voren werd ieder den toegang tot dit leger geweigerd, die nog iets van aristocratische afkomst met zich omdroeg. Onder hen, die ook om die reden hun ontslag moesten nemen, behoorde behalve de bovengenoemde generaal Kilmaine ook de commandant van Duinkerken Omeara, die op aanklacht van een democratischen chirurg van verraad beschuldigd werd. Zoo groot was het aantal van hen, die hun plaats verloren, dat van de 97,000 man, die in dien tijd van

Duinkerken tot Maubeuge opgesteld waren, niet meer dan 80,000 man overbleven. Kilmaine werd opgevolgd door Houchard, een legeraanvoerder, die zeker zijn verdienste bezat, maar wien toch de eigenlijke kracht tot het nemen van een initiatief ontbrak. Bovendien werd hij nog door een aantal volksvertegenwoordigers op de vingers gekeken, die te zorgen hadden, dat er niets in het leger gebeurde, dat strijdig was met den democratischen geest. En in deze omstandigheden achtte York de kans schoon om een aanval op Duinkerken te wagen. Hij wilde deze daad ondernemen met een leger van 37,000 man en had dus alle kans van slagen, daar de bezetting van Duinkerken niet grooter was dan 8000 man. Bovendien was er geen eensgezindheid onder de bevolking. De kooplieden waren ontevreden over de wetsbepalingen die maximumprijzen vaststelden, en ook de matrozen in de haven waren oproerig. Maar ook in het leger van York ontbrak veel. Ten eerste beschikte hij niet over genoegzaam zwaar geschut, ten tweede kwam de samenwerking tusschen zijn leger en de Engelsche vloot niet tot stand. Bovendien gelukte het York niet, de stad aan de Westgrens in te sluiten vandaar dat Houchard van die zijde steeds nieuwe versterkingen kon laten aanrukken en zodoende den nieuwen commandant van de vesting, Souhain in de gelegenheid stelde, het offensief tegen York over te nemen. De helft van York's leger stond onder bevel van den Hannoverischen generaal Freytag; dit deel stond enkele kilometers ten

Zuid-Oosten van Duinkerken als dekking tegen het Fransche leger, dat bij Cassel opgesteld was. Maar nu maakte Souhain weer gebruik van het in die landstreek zoo vaak aangewende hulpmiddel, hij zette namelijk de sluizen open, het water steeg eenige voeten en zoo werd de verbinding tusschen York en Freytag afgesneden en de eerste had geen andere weg in den rug dan de straat, die naar Veurne voerde.

Het plan door Barthelemy en Vernon uitgewerkt kwam hierop neer: Eerst moesten 40.000 man de stellingen van de Hollanders overrompelen, die in de nabijheid van Rijssel waren opgesteld; dan moest ditzelfde leger tot op Nieuwpoort doordringen; was men zoo ver dan stond men in den weg van de beide legers van York en Freytag en kon dan hopen ten minste een van deze tusschen de moerassen en de zee tot op den laatsten man gevangen te nemen.

De betekenis van Duinkerken's val was van beide zijden zeer goed ingezien; daar was, behalve de strategische zijde bovendien nog een politieke kant aan. Men geloofde namelijk, dat bij een overwinning op York een revolutie in Engeland niet zou uitblijven. Het plan om Duinkerken te ontzetten zou dan moeten worden uitgevoerd, maar Carnot gaf van Parijs uit een andere opzet in overweging. Van Cassel uit zou men met 30.000 man tegen York uitrukken en

50.000 tegen Freytag stellen. En tegen deze onder bekwame leiding uitgevoerden opmarsch waren de geallieerden niet bestand. In een driedaagschen slag, die in de nabijheid van Hondschooten plaats vond, zag York zich tot den aftocht genoodzaakt, die hij intusschen in goede orde kon uitvoeren, alleen met achterlating van 32 scheepskanonnen, welke voor de beschieting van de stad bestemd waren geweest.

S. V. PRAAG.

ONZE BELGISCHE VLUCHTELINGEN.
HET WERK VAN FELIX ROSSENBACKER. NARRENKOP.

PER SPOOR VAN AMSTERDAM NAAR AALSMEER.

VAN den vermaarden Amstelveenschen weg, in de nabijheid van het gebouw der „Onafhankelijken” en ook niet ver van het befaamde instituut der zeer afhankelijkten is het nieuwe, aardig gebouwde station van de H.S.M. verrezen. Proper, keurig gebouwtje, zoo gloednieuw en met veel helder steenwerk en pitchpine meubels en betimmeringen. Ruime platvormen, en, zoowaar, ook een krantenkiosk. Een treintje stond zoo plezierig gereed toen wij er eens neuzend langs het hek gingen, dat de bekoring onwederstaanbaar werd: een kaartje te nemen en in te stappen. En daar ging het, hoor. Precies op tijd, net als een heusche trein: of eerlijk gezegd: beter op tijd dan die grootere confraters. Een chef met een rooden pet op, evenals bij groote stations, gaf het sein. Prettigjes reden we af,

Foto C. Steenbergh.

AAN DE NIEUWE SPOORLIJN AMSTERDAM—AALSMEER. GEZICHT OP AMSTELVEEN EN „DE POEL”.

recht op je gemak, zie je. Niet veel mensen, rustigjes en genoegelijk alles. Ook de omgeving, welke wij doorsnedden. Aan de eene zijde de achterkanten der stadshuizen, niet over-leelijk; nieuwe eronder, bestoven van uiterlijk in de lekkere voorjaarszonne, doch gaandeweg minder en minder huizen, en, — omgekeerd evenredig afhankelijk daarmede — meer en meer weiden en slooten. Een oogenblikje, en we zijn in de nieuwe Meer. De Schinkel houdt u reeds haar helder watervlak ter spiegeling voor. De weiden spreiden hun kersverse groen uit om door de warme goeie zon gestoofd te worden. Hier en daar hebben boomen zich wat ontfermd over de eenigtonigheid en stoffeeren die een weinig met reeken en groepjes van zoo- en zooveel. De lucht is blauw en diep en reeds tintelt de warmte erin. Ter linkerzijde ligt, als een levendige zoom het landschap omborend, de Amstelveensche weg met zijn bekende huizen- en boompartijtjes.

We stoppen. Het is het station Koenenkade. Keurig huisje, mooie dik met grind bestrooide kade. Een enkel passagier stap uit, en met bekwamen spoed zet het treintje zich weer in beweging. We rijden alweer. Maar niet lang, want het tweede station is bereikt: Kalfjeslaan. Weer snoezig huisje, weer dik gestrooid grind. En we rijden alweer.

Het landschap wordt mooier. Tusschen de weiden, geel van paardebloemen, rijzen hier en daar als kostelijke ruikers de bloesemende vruchtboomen omhoog; kleine, stelselmatig verdeelde groepjes, de eerste boogaarden. Leutig zijn ook de al echt zomersche tuintjes achter de huizen van den Amstelveenschen weg, waar we nu vrij dicht langshenen gaan. In die tuintjes staan kinderen, meisjes, mannen, vrouwen met min of meer bevreesde gezichten de nieuwigheid aan te koekeloeren, die zoo ongevraagd zich aan hunne landelijkheid is komen opdringen.

We zijn zoo gaandeweg te Amstelveen geraakt; geen enkel incident had zich intusschen voorgedaan dan dat de conducteur de kaartjes is wezen knippen. Thans hebben wij de eerste ontmoeting van beteekenis: een trein verlaat in tegenovergestelde richting het station, en rijdt rakelings langs ons henen.

In Amstelveen verlaten nogal wat passagiers den trein; voor de bewoners dezer plaats, die nogal eens in Amsterdam moeten wezen, is dit nieuwe treintje al een zeer groote uitkomst. Dit station onderscheidt zich van de andere door een ruim emplacement.

De streek wordt gaandeweg levendiger en genoeglijker om te bezien door onze breede portierraampjes, waarin het landschap als in een lijst gevat is en te voordeeliger daardoor uitkomt. Boomgaarden met bloeiende boomen van allerlei slag; frisch-groene weiden, waar schapen met lammeren passagieren, waar koebeesten met wijze moedergezichten over de plezierige huppeldepuppen van kalfjes waken, waar glanzende krachtige merries als een fijner, kleiner conterfeitsel van haar zelve lieve veulens met zich voeren. Meer en meer plassen, met zachtgefronst metaal-zilverig oppervlak komen als blinkende oogen uit het reusachtig gelaat van het landschap gluren. Daar is al een zeer mooi meer, de Poel. Idyllisch weerspiegelt daarin een rankgetorend kerkje. Ras stoppen wij nu: station Bovenkerk. Al die stationnetjes zijn kleine vriendelijke oasen temidden der groene uitgestrektheid. Na Bovenkerk, Schinkeldijk met een knus dorpsgezicht, waaraan omhaagde tuintjes een pittoresk landelijk uitzicht geven. Dan Kerkweg, waar het landschap al iets zoo Aalsmeersch bekommt doordat men reeds af en toe groote kwekerijen gaat

bespeuren. Het laatste station vóór Aalsmeer, namelijk Oost-einde, is bereikt. Meer dan ooit valt ons aan dit station weer de kwistige hoeveelheid grind op, en het moet ons van het hart, dat er langs deze lijn menig halfmudje en menig mudje van die kostbare specie is aangewend, bij welke overweging dan dadelijk de verzuchting aansloot, dat een honderste gedeelte voldoende ware geweest om ons eigen thans wat ingetrapt tuintje tot een sieraad onzer buurtschap te doen zijn tot het einde der dagen.

Doch, zie, we glijden reeds langs de rijke schatten van Aalsmeer's tuinderijen, die in hun blinkende omzoomingen van water zoo verrukkelijk zich opdoen. Bloeiende jonge ooftboomen staan in dichte gelederen, jong welgevormd hout vertoont zich te allen kant, bottende sierplanten en altijd groene palmen staan in onafzienbare reeken; de serres en kassen rijen ononderbroken naast eenen, gelijk een weidsche stad van glazen huizen. We zijn te Aalsmeer, de bloemenstad.

Zacht zoeft het treintje langs het ruime platform, en stopt. De aanblik vanaf het perron is verrukkelijk, alom in de schoone rijke wereld van dit land, de kostelijkste belofte voor zomersche weelde. Op het platform staan tuinders reisbereid, en ze dragen manden met fulpen witte en lila seringenvolgetast, of potten met fraaigekweekte kasplanten, waarvan de bloemen tegen mogelijke verrassingen van koude in papieren omhulsels gewikkeld zijn, zorgzaam als beminde kinderen.

Voldaan over ons tochtje, dat ruim 20 minuten slechts geduurd had, stapten we in een volgenden trein naar Amsterdam, welke terugreis u we maar niet beschrijven zullen, daar zij precies gelijk aan de heenreis was, in omgekeerde volgorde dan. We kunnen onzen lezers dit tochtje met een gerust geweten aanraden.

S.

VOORJAARS-NACHT.

Voor Nico Jacobs.

De vogels zwijgen in het avonduur,
En over veld en vaart en groene weiden,
Langs 't schimmend berkenbosch en over heiden
Zendt blanke maan haar zilver-lichtend vuur.

Wijd en oneindig rust heel de natuur,
Zoo stil, nu de uren ongemerkt verglijden,
En ver de sterren aan den hemel weiden,
Zwaar goud in donker blauw, diep als lazuur.

Heel even zendt een nachtegaal zijn groet
Over die kalme, sluimerzieke wereld,
Dan wordt het alles weder stil, dood-stil;

De stroom weerkaatst der mane bleeke gloed,
Die in elk dauwen dropje glanst en perelt,
En 't is of eeuw aan eeuw zóó rusten wil.

JAN J. ZELDENTHUIS.